بسم الله الرحمن الرحيم

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2024/HC-A/153
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސް މާލެ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް
- އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތް: ފާތިމަތު ފެޒްލީން / މއ. ހަރްވާ، މާލެ (ޑިޓިއުންބޫންޑް)
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: އެއްބަސްވުމާއިމެދު ޚިލާފު އުފެދިގެން ހުށަހަޅާ މައްސަލަ

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:
ފަނޑިޔާރު ހުޒައިފާ މުޙައްމަދު
ފަނޑިޔާރު ހުސައިން މަޖީދު
ފަނޑިޔާރު ފާތިމަތު ފަރްހިޒާ

ނިމުނު ތާރީޚު: 21 ޖުމާދަލްއާޚިރާ 1447 / 11 ޑިސެންބަރު 2025

ހައިކޯޓުގައި ޤަޟިއްޔާ ރަޖިސްޓްރީ ކުރެވުނު ތާރީޚު: 15 މުޙައްރަމް 1446 / 21 ޖުލައި 2024

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ:

- ނަންބަރު: 1508-CVC-2023
- ނިންމި ކޯޓު: ސިވިލް ކޯޓު
- ބާވަތް: އެއްބަސްވުމާއިމެދު ޚިލާފު އުފެދިގެން ހުށަހަޅާ މައްސަލަ
- ހުށަހެޅުނު ތާރީޚު: 08 މެއި 2023
- ނިމުނު ތާރީޚު: 12 މެއި 2024

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް
ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސް މާލެ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް
ޤާނޫނީ ވަކީލު: އަޙްމަދު މުރާދު / މއ. ބޯޑުގާސް، މާލެ

އިސްތިއުނާފު ރައްދުވި ފަރާތް
ޗާޔިމަދު ޝެޖްލިން / މއ. ހަލްވާ، މާލެ (ޖިޢުއިނަބީން)
ޤާނޫނީ ވަކީލު: ޔާއިޝަތު ޝިފާ މުޙައްމަދު /
ހ. ދޮންއަންނާރުގެ، މާލެ

މަދަނީ - އެއްފަރާތުން އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރުން (unilaterally) - ގެއްލުމުގެ ބަދަލު - ކޮންޓްރެކްޓްތަކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 21 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) - ސިވިލް ޤާނޫން
ރުހި ޤަބޫލުކުރުން - އެއްބަސްވުމުގައިވާ ޝަރްޠު ދޫކޮށްލުމާއި ގުޅޭ - invitation to treat - ފަސިޚުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާ

ފަނޑިޔާރު ހުޒައިފާ މުޙައްމަދުގެ ރައުޔު

މައްސަލައިގެ ތަޢާރަފު

1. މިއީ ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1508-CVC-2023 ޤަޟިއްޔާ އެ ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ޝަރުޢީ ނުވަތަ ޤާނޫނީ ހަމަތަކާއި ޚިލާފަށްކަމަށް ބުނެ އެ ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެދި ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސް މާލެ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް (ރަޖިސްޓްރޭޝަން ނަންބަރު C-0658/2011) (މީގެ ފަހުން "އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް" ނުވަތަ "ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސް") ގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުން ބަލާފައިވާ ޤަޟިއްޔާއެވެ.

2. މި ޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފު ރައްދުވަނީ މާލެ، މ. ހަވްދާ، ފާޠިމަތު ރުޒްލީން[1] (ޑީޓިއުންބޭންޑް)[2] (މީގެ ފަހުން "އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތް" ނުވަތަ "ފާޠިމަތު ރުޒްލީން") ގެ މައްޗަށެވެ.

މައްސަލައިގައި ކަންހިނގާފައިވާގޮތް

3. 2022 ވަނަ އަހަރުގެ އާ އަހަރާއި، ކްރިސްމަސް އަދި ރަޝިއަން އޯތޮޑޮކްސް ފެސްޓިވަލްގައި ވިޔަފާރީގެ އުސޫލުން ޑިޓިއުން ބޭންޑުން ޕާރޓީ ރިސޯޓުގައި މިއުޒިކް ކުޅެދިނުމާގުޅޭ ގޮތުން 07 ސެޕްޓެންބަރު 2022 ގައި ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްއާއި ފާޠިމަތު ރުޒްލީނާ ދެމެދު އެއްބަސްވުމެއް (މީގެ ފަހުން "އެއްބަސްވުން") ވެފައިވެއެވެ. މިފަދައިން އެއްބަސްވުމެއް ވެފައިވަނީ، ޑިޓިއުންބޭންޑްގެ ފަރާތުން 07 ސެޕްޓެންބަރު 2022 ގައި ފެސްޓިވް ޕެކޭޖް (ކްރިސްމަސް، ނިއު

---

[1] ދިވެހި ރައްޔިތެއްކަން އަންގައިދޭ ކާޑު ނަންބަރު A068309

[2] ޑީޓިއުންބޭންޑް (DETUNEBAND) (ރަޖިސްޓްރޭޝަން ނަންބަރު SP12612022) އަކީ އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުގެ ނަމުގައި ރަޖިސްޓްރީކުރެވިފައިވާ އަމިއްލަ ފަރުދުންގެ ވިޔަފާރިއެކެވެ.

އިއަރ، އޯތޮޑޮކްސް) ހުށަހަޅާފައިވާ USD 50,000 (ފަންސާސްހާސް އެމެރިކާ ޑޮލަރު) ގެ ކޯޓޭޝަނަށް ބިނާކޮށެވެ.

4. މި އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން އެޑްވާންސް ޕޭމަންޓްގެ އަދަދަށްވާ USD 25,000 (ފަންސަވީސްހާސް އެމެރިކާ ޑޮލަރު) އެއްބަސްވުމުގައި ސޮއިކުރުމުން ދޭންޖެހޭނެކަމުގައި ބަޔާންކުރެއެވެ.

5. 06 ނޮވެންބަރު 2022 ގައި ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްއިން ފާތިމަތު ޝެއްމީންއަށް ފޮނުވާފައިވާ އީމެއިލްގައި ޕޭމަންޓް ޕްރޮސެސްކުރުމަށް ފޮނުވާފައިވާ ކަމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

6. އެއަށްފަހު، ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްއިން 11 ނޮވެންބަރު 2022 ގައި ފާތިމަތު ޝެއްމީންއަށް ފޮނުވާފައިވާ އީމެއިލްގައި، އެއްބަސްވުން ކުރިއަށް ނުގެންދިއުމަށް ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްއިން ނިންމާފައިވާކަމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި އޭގެ އިތުރުން، އެ ކުންފުނީގެ ޕްރޮޖެކްޓްމެނޭޖަރު ޕޮލިނީސާ އެއްގޮތަކަށް ހާ އަހަރާއި، ކްރިސްމަސް އަދި ރަޝިއަން އޯތޮޑޮކްސްގައި މިއުޒިކް ކޮންސަރޓުތަކަށް ބޭނުންވާ ފަންނާނުން ބަޖެޓު އުސޫލުން ހަރަދުކުރުމުން ގެންދާން ގަސްތުކޮށްފައިވާކަމަށް، މިފަދައިން ނިންމާފައިވާތީ USD 20,000 (ވިހިހާސް އެމެރިކާ ޑޮލަރު) އަށް ވުރެ އިތުރުވާ ހަރަދުތަކަށް، އެއަށް ފަންޑު އުސޫލުން ހަރަދުކުރުމުން އެ ކުންފުނީގެ ޕްރޮޖެކްޓްމެނޭޖަރު ޕޮލިނީސާ ބަޔާންކޮށްދީފައިވާކަމަށް، އަދި ފަންޑު އުސޫލުން އެ ފަރާތުން 12 ނޮވެންބަރު 2022 އަށް ޕްރޮޕޯސަލް އަލުން ހުށަހެޅުމުގައި ދަތުރެއް ދޭ ކަމުގައެވެ.

7. މިގޮތުން، 12 ނޮވެންބަރު 2022 ގައި ފެސްޓިވް ޕެކޭޖުން (ކްރިސްމަސް، ނިއު އިއަރ، އޯތޮޑޮކްސް) ޑެބިއްންބޭނެން USD 47,000 (ސާޅީސްހަތްހާސް އެމެރިކާ ޑޮލަރު) ގެ ކޯޓޭޝަނެއް ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ.

8. 24 ނޮވެންބަރު 2022 ގައި ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްގެ ފަރާތުން ފޮނުވާފައިވާ އީމެއިލްގައި، ޖިޕިއުންބޭންޖްގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ބިލް ކާމިޔާބުވެފައިނުވާ ކަމުގައި ޝަރީޢަތް ޖިޕިއުނަށް އަންގަވައިފައެވެ.

9. އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކޮށްފައިވީ ވަރަށް އިބްތިދާއީ ކުއްލިގޮތަކަށްކަމަށާއި، މިފަދައިން އެންމެ ފަހު ވަގުތު އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރުމުން، ޕްރޮޖެކްޓަށް އެހެން ބަޔަކު ހޯދުމަށް ދަތިވެފައިވާކަމަށް ބަޔާންކޮށް، ޝަރީޢަތް ޖިޕިއުންގެ ފަރާތުން ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްއަށް 09 ޑިސެންބަރު 2022 ގައި އީމެއިލްކޮށްފައިވެއެވެ.

10. ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްއާއި ޝަރީޢަތް ޖިޕިއުނާ ދެމެދު 07 ސެޕްޓެމްބަރު 2022 ގައި ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން، ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްއިން އަދާކުރަންޖެހޭ ފައިސާ އަދާނުކުރައްވާތީއާއި، އެ އެއްބަސްވުމުގެ މައްޗަށް ބަރޯސާވެ ރިސޯޓުގައި މުއްދަތަށް ކުރުމަށް ޝަރީޢަތް ޖިޕިއުންގެ ފަރާތުން ވާންޖެހޭ ތައްޔާރީތައް ފުރިހަމަވެފައިވަނިކޮށް، އެއްބަސްވުމާ ޚިލާފަށް ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްއިން ނިންމާފައިވާތީ، ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްއިން އެއްބަސްވުން ނިމުމަކަށް ގެނެސްފައިވަނީ ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/91 (ކޮންޓްރެކްޓްތަކާބެހޭ ޤާނޫނު) (މީގެ ފަހުން "ކޮންޓްރެކްޓްތަކާބެހޭ ޤާނޫނު") އާ ޚިލާފަށް ކަމަށް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށާއި، އެއްބަސްވުމާ ޚިލާފުވުމުގެ ސަބަބުން ޝަރީޢަތް ޖިޕިއުނަށް ލިބުނު ގެއްލުމުގެ ބަދަލާއި މި މައްސަލައިގައި ފަރާތާ ހޯދުމަށް ޤާނޫނީ ވަކީލުންނަށް ހަރަދުކޮށްފައިވާ ފައިސާއާއި ޖުމްލަ USD 104,000 (އެއްލައްކަ ހަތަރުހާސް އެމެރިކާ ޑޮލަރު) ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްގެ ކިބައިން ހޯދުމަށް ޝަރީޢަތް ޖިޕިއުން ސިވިލް ކޯޓަށް ދަޢުވާ ހުށަހަޅައެވެ.[3]

11. ޝަރީޢަތް ޖިޕިއުންގެ ފަރާތުން އުފުއްލަވައިވަނީ ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްއިން އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން އަދާކުރަންޖެހޭ އިލްތިޒާމުތައް އަދާކޮށްފައިވާކަމަށާއި، އެއްބަސްވުމާއި ޚިލާފުވީ އެއްބަސްވުން

---

[3] ސިވިލް ކޯޓަށް ޝަރީޢަތް ޖިޕިއުންގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ "އިލްތިމާސް ޢާއްމު ބާވަތުގެ ދަޢުވާ ހުށަހަޅާ ފޯމު" ގެ ދަޢުވާގެ ޚުލާޞާ

ބާޠިލުކޮށްފައިވަނީ ކޮންޓްރެކްޓާބެހޭ ގާނޫނުގެ 22 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އާ ޚިލާފަށްކަމަށް ކަނޑައަޅައިދީ، އެއްބަސްވުމާ ޚިލާފުވުމުގެ ސަބަބުން ފާޠިމަތު ހެޒްލީންއަށް ވެގެންދިޔަ ގެއްލުމަށް ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްގެ ފަރާތުން ޒިންމާވާންޖެހޭކަމަށް ކަނޑައަޅައިދީ، އެއްބަސްވުމާ ޚިލާފުވުމުގެ ސަބަބުން ސީދާ ގެއްލުމުގެ ބަދަލުގެ ގޮތުގައި އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ދިނުމަށް އެއްބަސްވި USD 50,000 (ފަންސާސްހާސް އެމެރިކާ ޑޮލަރު) ފާޠިމަތު ހެޒްލީންއަށް ދިނުމަށާއި، އެއްބަސްވުމާ ޚިލާފުވުމުގެ ސަބަބުން ލިބުނު ނުސީދާ ގެއްލުމުގެ ބަދަލުގެ ގޮތުން USD 50,000 (ފަންސާސްހާސް އެމެރިކާ ޑޮލަރު) ފާޠިމަތު ހެޒްލީންއަށް ދިނުމަށާއި، އަދި ޤާނޫނީ ވަކީލުންނަށް ފީ ދެއްކުމުގެ ގޮތުން USD 4,000 (ހަތަރުހާސް އެމެރިކާ ޑޮލަރު) ޝަރީޢަތުގެ ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްގެ ޖީބުން ނަގައިދިނުމަށެވެ.[4]

·12 ފާޠިމަތު ހެޒްލީންގެ ފަރާތުން ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްގެ މައްޗަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ދައުވާއަށް އިންކާރުކޮށް، ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްގެ ފަރާތުން އިތުރުވެސް ދީފައިވާ ދިފާޢުގައި އެއްބަސްވުމަކީ ދެ ފަރާތުން އެއްބަސްވެގެން ނިމުމަކަށް އަރިސްކުރާ އެއްބަސްވުމެއްކަމަށް ކަނޑައަޅައިދީ، އެއްބަސްވުން އުވާލާފައިވަނީ ދެ ފަރާތުން ކުރިގެން، ފާޅުކޮށް އުސޫލުން އެއްގޮތަށް ކަމުގައި ކަނޑައަޅައިދީ، ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްގެ ދައްކަންޖެހޭ އެއްވެސް ފައިސާއެއް ނެތްކަމަށް ކަނޑައަޅައިދީ، ފާޠިމަތު ހެޒްލީންގެ ދައުވާ ބަލައި ޝަރީޢަތުން ނަގައިދީފައިން ބަލައިދެއްވުމަށް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށެވެ.[5]

---

[4] ސިވިލް ކޯޓަށް ފާޠިމަތު ހެޒްލީންގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ "އިޞްލާޙުކުރި މަދަނީ ބާވަތުގެ ދައުވާ ހުށަހަޅާ ފޯމު"ގެ އ ފަރާތުން އެދޭ ގޮތް

[5] ސިވިލް ކޯޓަށް ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ "ދިފާޢުގެ ލިޔުމާ ހުށަހަޅާ ފޯމު" ގެ ދިފާޢުގައި އިންކާރުކުރާ ސަބަބު އަދި އ ފަރާތުން އެދޭ ގޮތް

ސިވިލް ކޯޓުން މައްސަލަ ނިންމިގޮތް

13. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1508-CVC-2023 ޤަޟިއްޔާއިން ޙުކުމްކޮށްފައިވަނީ 12 މެއި 2024 އިން ފެށިގެން 14 (ސާދަ) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ފާތިމަތު ފެހްރީންއަށް USD 29,000 (ނަވާވީސްހާސް އެމެރިކާ ޑޮލަރު) ދެއްކުމަށް ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްއަށް އަންގައިފި.

14. މި ނިންމުމަށް ވާސިލްވުމުގައި އަންނަނިވި ކަންކަން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

14.1 ދެފަރާތުގެ ދެމެދު 07 ސެޕްޓެމްބަރު 2022 ގައި އެއްބަސްވުން ވެފައިވާކަމާމެދު ޚިލާފެއް ނެތްކަން.

14.2 ޘުބޫތުތައް އުފެދުނު ހިސާބަށް އެއްބަސްވުން ވެފައިވަނީކަން، އެއްބަސްވުން ވެފައިވަނީ ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްގެ ޕްރޮޕަރޓީ ފިރިސީ އެއްގޮތަށް، ބޭފުޅަކު ހުށަހަޅަމުން ދޫކޮށްލަން ބުނެ، އެއްބަސްވުން ބާތިލުކުރުމާއި ހަމައިންކަން.

14.3 ދެފަރާތުގެ ދެމެދު 07 ސެޕްޓެމްބަރު 2022 ގައި ވެފައިވާ އެއްބަސްވުން ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސް އިން ބާތިލުކުރިކަން އަންގާފައިވަނީ 11 ނޮވެމްބަރު 2022 ގައި ކުރި އީމެއިލްއެއްގައިކަމާއި، މި އީމެއިލްގައި ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސް އިން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމާއެކު ކުރިއަށް ނުދިޔުމަށް ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސް އިން ނިންމާފައިވާކަމާއި، ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްގެ ޕްރޮޕަރޓީ ފިރިސީގައިވާ ގޮތުން USD 20,000 (ވިހިހާސް އެމެރިކާ ޑޮލަރު) އަނބުރާ ދޭނެ ޒިންމާއެއް ނުވަތަ ބުރަދަނެއް ހޯދަނަމަ ބޭނުން ހުރިހާ ފަރާތްތަކަށް، އަދި ބޭނުން ހުރިހާ ފަރާތަކަށް ޕްރޮޕޯސަލް ހުށަހަޅަން ޖާގަ ފުދިގެންދާނެ ކަމާއި، އެ އީމެއިލްގައި ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ވެފައި އެއްބަސްވުން ބާތިލުކުރެވޭ ކަމާއި، މި ނަތީޖާއަށް ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ވެފައިވާ އެއްބަސްވުން ބާތިލުކުރަން ނިޔަތް ސަބަބަކީ މިހާރު މި

މައްސަލައިގައި ވާހަކަދައްކާއިރު، ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްގެ ފަރާތުން ބުނާ ފަދައިން ޕްރޮކިއުމަންޓް ޕޮލިސީއާ ޚިލާފަށް އެއްބަސްވުންވެފައި އޮތުމުން ކުރިއަށް ގެންދެވުން ނުޖެހެން، އެސަބަބަށްޓަކައި ބާޠިލުކުރި ކުރުމުގެއްކަން ސާފުކޮށް އަންގަން ނުޖެހޭކަން

14.4. ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްއިން އެއްބަސްވުން ނިމުމަކަށް ގެނައި ގެނައުމާމެދު ގާދިމަތު ޓެކްނީންގެ ފަރާތުން ކުރިމަތިލާފައިވާކަމަށް ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްގެ ފަރާތުން ބުނާ ބުނުމާމެދު ގާދިމަތު ޓެކްނީންގެ ފަރާތުން އިންކާރުކުރާކަން

14.5. ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްއިން އާންމުކޮށް ހުށަހެޅި ބިލަށް ގާދިމަތު ޓެކްނީންގެ ފަރާތުން ކުރިމަތިލި ކުރިމަތިލުން އައީ އެހެން ފަރާތްތަކަށްވުރެ ގާދިމަތު ޓެކްނީންއާއިމެދު ތިމާ ކުރިމަތިލާފައިވާ ބަދަލުކުރަމުންދިޔައިރު، އެ ބަދަލުގެ ބޭނުން ހިފައި އެއީ އެކަން ގާދިމަތު ޓެކްނީންއާ ދިމާކޮށް ބޭނުންކުރުވިދާން އަދި އަމުދުން ގާދިމަތު ޓެކްނީންގެ ފަރާތުން އެކަން ކުރި ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްއިން އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރިކަމުން ގެއްލުންތަކާއި ނުހުށަހަޅައި، އެ ފަރާތަށް ވެއްޖެ ގެއްލުން ކޮށޭކުރުމުގެ ޒިންމާކަމަށް ބުނާއިރު، ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްއިން އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރުމުން އެކަމާ ހިޔަނިވަންޏާ 09 ޖެނުއަރީ 2022 ގައި ފޮނުވި ގާދިމަތު ޓެކްނީންގެ ފަރާތުން އިހުތިޖާޖް އެކަން ހިއްސާކުރިކަން އަންގަން އޮތިއިރު، ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްގެ ނޯޓިސްގައި ސާފުކޮށް، އަދި ބިޑަށް ކުރިމަތިލިލުގެ ނަމޫނާއާ އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރި ކުރުން ގާދިމަތު ޓެކްނީންގެ ފަރާތުން ގެއްލުންކުރުންކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާކަން

14.6. އަދި ބިލަށް ކުރިމަތިލުމުގެ، ގާދިމަތު ޓެކްނީންގެ ބިޑު ހުށަހެޅުމުގެ މަރުޙަލާ 07 ސެޕްޓެމްބަރު 2022 ގެ އެއްބަސްވުން ނިމުމަކަށް ގެނައުމާމެދު ގާދިމަތު ޓެކްނީންގެ ފަރާތުން ސުވާލުކުރާ ކުރިންދުން ދިނުމެއްކަމަށް ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްގެ ފަރާތުން ބަލާފައި

އުސޫލުތަކަށް ތަޠުބީޤުކުރަން ބަލައިގަންނަން ހަމައަށްއޮތުމާއި، އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ދައުލަތާއި ވ. ވިލާ އެއަރ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް**[6] ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އުސޫލަށް ބަލާއިރު، އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރިކަން އަންގައި ރެސިޑެންސް ރިސޯޓް އިން ދިން ނޯޓިސްގައި، އާންމުކޮށް ހުޅުވާލާ ބިޑަށް ވަޒީފާއިން ވަކިކުރުމުގެ ފަރާތުން ކުރިމަތިލުމުގެ ނަތީޖާއަކީ އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރުމުގެ ޝަރުޠުތަކާއި އިސްތިޢުފާދިނުމާ ނޯޓިސްދިނުން، ވަޒީފާއާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 21 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފަދައިން، ކޮންޓްރެކްޓްގެ ދަށުން ލާޒިމުކުރާ ކަންތައްތަކެއް، އޭގެ ބައިވެރިން އެއްބަސްވެގެން، ބޭނުންވެއްޖެ ހިނދެއްގައި ނިމުމަކަށް ގެނައުން ހުއްދަކޮށްފައި އޮތުމާއެކު އެއްގޮތަށް ރެސިޑެންސް ރިސޯޓް އާއި ވަޒީފާއާ ދެމެދުގައި ވެފައި އޮތް އެއްބަސްވުން ނިމުމަކަށް ގެނައުމަކަށް ބެލެވޭނެ ނުކުތާކަން

14.7. ދަޢުވާގެ ދެވަނަ ފަރާތާ އެއްބަސްވުމުގެ ބަޔާނުތަކާ، އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރުމުގެ އިޖުރާއަތު އެއްބަސްވުމުގެ މާއްދާތަކުން ސާފުވާ އެތީ އެއްބަސްވުމެއްކަމުގައި، އެއްބަސްވުން ނިމުމަކަށް ގެނެސްފައި އޮތް ބަރަކަތް ބަލާއިރު، އެއްބަސްވުން ނިމުމަކަށް ގެނައީ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ވަކިކުރުމުގެ ފަރާތުން ޕްރޮބޭޝަނަރީ 03 (ތިނެއް) އިތުރުވުމުގެ ޝަރުޠިން ފުރަތަމަ އިތުރުކުރެވޭ ކުރިއަށްދާ މުއްދަތުގައި، އަދިވެސް އެއްބަސްވުމުގެ 4 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން އެއްބަސްވުން ނިމުމަކަށް ގެނެވޭނެއިރު، ޚިޔާރުގައި ފަރާތްތަކަށް ލިބިދޭ އެއްބަސްވުން ކަނޑައެޅުމުގައި އެއްބަސްވުމުގެ 2 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ދައްކާފައި އޮތުން ފާހަގަކުރެވޭ، އަދި ރިވާޤެ ނުހުރުވާން USD 25,000 (ފަންސަވީސްހާސް އެމެރިކާ ޑޮލަރު) ކަމުގައިވާތީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ދައުލަތާއި ވ. ވިލާ އެއަރ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް**[7] ޤަޟިއްޔާގެ 67 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައި، އެއްބަސްވުމާ ޚިލާފުވި ފަރާތުން ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާއަކީ ގެއްލުމުގެ

---

[6] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/85 ޤަޟިއްޔާ

[7] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/85 ޤަޟިއްޔާ

ބަދަލުގެ ގޮތުގައި ދައްކާ ފައިސާނޫންކަމަށާއި، ނަމަވެސް ފައިސާ ނުދެއްކުމުގެ ގަސްތުގައި ކޮންޓްރެކްޓްގެ ދަށުން ކުރަންޖެހޭކަމެއް ނުކޮށް ކޮންޓްރެކްޓާ ޚިލާފުވެއްޖެނަމަ އެ ފައިސާއަކީ ގެއްލުމުގެ ބަދަލުގެ ގޮތުގައި ބަޔެއް ޖަޒާއެއްކަމުގައި ނަގައިދެވިދާނެ ފައިސާއެއްކަމަށް އޮންނަ އޮތުމަށް ބަލާއިރު، މި މައްސަލައިގައި އެއްބަސްވުމާއި ޚިލާފަށް އެއްބަސްވުން ނިމުމަކަށް ގެނައި ފަރާތަކީ ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްގެ ފަރާތުންނަކަށްވެފައި، އެއްބަސްވުން ނިމުމަކަށް ގެނައުމާހަމައަށް އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސް އިން ދައްކާފައި އޮންނަންޖެހޭ އަނބުރާ އަމުނުރެވޭނެ USD 25,000 (ފަންސަވީސްހާސް އެމެރިކާ ޑޮލަރު) އައީ ސީދާ ގެއްލުމުގެ ބަދަލުގެ ގޮތުގައި ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސް އިން ފާޠިމަތު ޝެއްޒީނާއަށް ދޭންޖެހޭ ފައިސާއެއްކަން ފަރާތްތަކުގެ ދެމެދު ވެފައި އޮތް އެއްބަސްވުން ދަންނާވީ، ސީދާ ގެއްލުމުގެ ބަދަލުގެ ގޮތުގައި USD 25,000 (ފަންސަވީސްހާސް އެމެރިކާ ޑޮލަރު) ނަގައިދޭންޖެހޭކަން

14.8 ސީދާ ގެއްލުމުގެ ބަދަލުގެ ގޮތުގައި ފާޠިމަތު ޝެއްޒީނާގެ ފަރާތުން USD 50,000 (ފަންސާސްހާސް އެމެރިކާ ޑޮލަރު) ނަގައިދިނުމަށް އެދިފައިވިނަމަވެސް، އެއްބަސްވުން ނިމުމަކަށް ގެނައުމާ ހަމައަށް ފާޠިމަތު ޝެއްޒީނާއަށް [illegible] USD 25,000 (ފަންސަވީސްހާސް އެމެރިކާ ޑޮލަރު) ކަމުގައިވާތީ، އެ ފައިސާއަކީ ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްގެ [illegible] ފާޠިމަތު [illegible] ފަރާތުންނަކަށްވެފައި [illegible]، USD 50,000 (ފަންސާސްހާސް އެމެރިކާ ޑޮލަރު) ގެ ތެރެއިން ބާކީ އޮންނަ

USD 25,000 (ފަންސަވީސްހާސް އެމެރިކާ ޑޮލަރު) ނަގައިދޭން [illegible] [illegible]

14.9 ނުސީދާ ގެއްލުމުގެ ބަދަލުގެ ގޮތުގައި USD 50,000 (ފަންސާސްހާސް އެމެރިކާ ޑޮލަރު) ހޯދުމަށް ފާޠިމަތު ޝެއްޒީނާގެ ފަރާތުން އެދިފައިވިނަމަވެސް، އެ މިންވަރަކަށް ގެއްލުން ފާޠިމަތު

[illegible] އެނގޭން ހުރި އެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިނުވާކަމާއި، އަދި ދެ ފަރާތް ދެމެދު އޮތް އެއްބަސްވުމަކީ މި ދެ ފަރާތުގެ ދެމެދުގައި އުފެދޭ [illegible] ގޮތް ކަނޑައެޅުމުގައި ބޭނުންކުރަންޖެހޭ އަސާސީ [illegible]، އެއްބަސްވުމުން ނިމުމަކަށް ގެނައުމުގެ ބާރު ރެސިޑެންސީ [illegible] ދީފައި އޮތްގޮތުން، އެއްބަސްވުމުގެ 4 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ބަދަލު [illegible] [illegible] [illegible] އެއްބަސްވުން [illegible]، އިތުރު އެހެން ބަދަލެއް ދިނުން އެއްބަސްވުމުގައި [illegible]، [illegible] ގެއްލުމަކުން [illegible] [illegible] ފަރާތުން [illegible] [illegible] ފައިސާ [illegible] ނެތްކަން

14.10 ޝަރީޢަތުގެ ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި ވަކީލު ފީ ހޯދުމަށް އެދިފައިވާއިރު، މައްސަލައިގެ ބާވަތާއި، އަދި މައްސަލާގައި އުފެދުނު ޚުޞޫމާތް [illegible] ރެސިޑެންސީ [illegible] [illegible]، އަދި [illegible] [illegible] [illegible] މި ދައުވާ [illegible] އެ ފަރާތުން [illegible] އާމްދަނީ [illegible] [illegible]، މި ދައުވާގެ [illegible] ރެސިޑެންސީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ރިޢާޔަތްކޮށް، ޝަރީޢަތުގެ ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި [illegible] [illegible] މި ދައުވާ ކޯޓަށް ހުށަހަޅަންޖެހުނުން ވަކީލުންނަށް ހަރަދުކުރަން ޖެހުނު USD 4,000 (ހަތަރުހާސް އެމެރިކާ ޑޮލަރު) [illegible] [illegible] ނަގައިދޭންޖެހޭކަން

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ހުކުމުގެ ނުކުތާތައް

15. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1508/Cv-C/2023 ޤަޟިއްޔާ، އެ ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ގޮތް ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ހަމަތަކާއެއްގޮތް ނޫންކަމަށް ބުނެ އެ ނިންމުން އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެދި ރެސިޑެންސީ

ރިސޯޓްސްގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވަނީ އަންނަނިވި 3 (ތިނެއް) ނުކުތާތަކެވެ. އެގޮތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތަކަކީ؛

15.1. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1508/Cv-C/2023 ޤަޟިއްޔާގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ***އެޓަރނީ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ވިލާ ޝިޕިންގ އެންޑް ޓްރޭޑިންގ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް***[8] ޤަޟިއްޔާ އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ***ދައުލަތް ވ. ވިލާ އެއަރ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް***[9] ޤަޟިއްޔާ މާނަކޮށްފައިވަނީ ރަނގަޅަށް ނޫންކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއާއި،

15.2. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1508/Cv-C/2023 ޤަޟިއްޔާ ނިންމާފައިވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ***ޙުސައިން ޝަރީފް ވ. ބޫ ފަދޫން އިންވެސްޓްމަންޓްސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް އަދި މިނިސްޓްރީ އޮފް ޓޫރިޒަމް***[10] ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ހުރި ވަޒަން ކުރުމުގެ އުޞޫލާ ޚިލާފުވާ އަދި ޤާނޫނު ނަންބަރު 13/2010 (ފަތުރުވެރިކަމާބެހޭ ޤާނޫނު) (މީގެ ފަހުން "ފަތުރުވެރިކަމާބެހޭ ޤާނޫނު") ގެ 5 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފުވާކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއާއި، އަދި

15.3. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1508/Cv-C/2023 ޤަޟިއްޔާގެ ނިންމުން ނިންމާފައިވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ***ޕްރޮސެސް ޓެކްނޮލޮޖީ ސޮލިއުޝަން ކޮމްޕެނީ ވ. މުޙައްމަދު އިބްރާހީމްމަނިކު***[11] ޤަޟިއްޔާއާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ***އަލީ މުސްތަފާ މުޙައްމަދު ވ. އަމީން ބިލްޑަރސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް***[12] ޤަޟިއްޔާ އަދި ***މުޙައްމަދު މޫސާ ވ. އިބްރާހީމް ޝަރީފު***[13] ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލުތަކުން މާނަކުރުމުގެ އުޞޫލާ ޚިލާފުވާކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއެވެ.

---

[8] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2016/HC-A/255 ޤަޟިއްޔާ

[9] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/85 ޤަޟިއްޔާ

[10] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2018/SC-A/29 ޤަޟިއްޔާ

[11] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/SC-A/53 ޤަޟިއްޔާ

[12] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/HC-A/384 ޤަޟިއްޔާ

[13] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2015/HC-A/164 ޤަޟިއްޔާ

16. ފުރަތަމަ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާ ތަފްސީލުކުރުމުން ރެސިވެން ރިސޯޓްގެ ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ ވަކި މުއާމަލާތަކާ ގުޅިގެން އެއްބަސްވުމެއްވެފައި، އެ އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރިކަމަށް އެންގުމުން، އަލުން ހަމަ އެ މުއާމަލާތާއި ގުޅިގެން ބިޑަށް ހުށަހަޅައި، ބިޑުގައި ބައިވެރިވުމުން، ދޭހަކުރެވެނީ އެ ފަރާތުން އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރުމަށްފަހު ސިރިއަސް ނެގޯޝިއޭޝަން ކުރި ފަރާތުގެކަން ރިސޯޓްގެ ފަރާތުން ސިވިލް ކޯޓުގައި ފާހަގަކޮށް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ނިންމާފައިވާ **އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ވިލާ ޝިޕިންގ އެންޑް ޓްރޭޑިންގ ކޮމްޕެނީ ލިމިޓެޑް**[14] ޤަޟިއްޔާއަށް ބަލާފައިކަމުގައެވެ.

17. އެގޮތުން، މި ޤަޟިއްޔާގައި، ކޮންޓްރެކްޓާ ޚިލާފުވުމުގެ ސަބަބުން އަނެއް ބައިވެރިއެއްގެ ބަދަލު ހުރަސް އެގްރީމެންޓްތަކުގައިވާނަމަ، އެއަށް އިންސާފުވެރިކަން، ބައްދު ހިމާޔަތްކުރުމަށްޓަކައި ފިޔަވަޅުތައް އަޅަމުން ގެންދިޔުމަކީ އެ ފަރާތުގެ މަސްއޫލިއްޔަތެއްކަމުގައި، އެކަން ގެއްލުމުގައި އަދާކުރަން އެކަމުގައި އެކަށީގެންވާ މުއްދަތެއް ދޫކުރުމަކީ އެކަމަށް ސިވިލްކޯޓުން ތަފްޞީލުވެފައިވާކަން ދަރަޖަވާނުކަމުގެ ކަމުގައި ބިޒްނަސްކަމުން ބާރުކުރެވިފައިވާކަމުގައެވެ.

18. މި ޤަޟިއްޔާގައި "ޤަސްދުގައި ފިޔަވަޅެއް ނާޅައި އެކަށީގެންވާ މުއްދަތެއް ހޭދަކުރުން" މާނަކުރެވޭނީ ބާރުވެރިޔާ ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ބާވަތް (ދަޢުވާކުރިފަރާތް ތަންފީޛުކޮށްދިން ފަރާތުން) މަސައްކަތް އެކަކި ނުނަގައި، މިކަން ތަޖުރިބާކުރަންވާނީ ކޮންމެ މަސައްކަތެއްގައިވިޔަސް ވަގުތުއެންގުމާ ބަޔަކަށް ރިޢާޔަތްކުރުމުގެ ގޮތުންނެވެ، މި މަސައްކަތުގައި ފާޑުކިޔުމުގެ ފަރާތުން އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރުމާއި ގުޅިގެން ޝަކުވާ ހުށަހަޅާފައިވަނީ 12 ނޮވެމްބަރު 2022 ގައި ބިޑުގައި ބައިވެރިވެ، 24 ނޮވެމްބަރު 2022 ގައި އެ ފަރާތަށް ބިޑު ކާމިޔާބުވިކަން އަންގައި، އެގްރީމެންޓް ދުވަސްތަކެއް ފަހުން 09 ޑިސެމްބަރު 2022 ގައި ކަމުގައެވެ.

---

[14] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2016/HC-A/255 ޤަޟިއްޔާ

19. ފާޠިމަތު ފެޒްލީންގެ ފަރާތުން އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރުމާއި ގުޅިގެން ޝަކުވާ ހުށަހަޅާފައިވަނީ އެކަށީގެންވާ ވަގުތު ފާއިތުވުމަށްފަހުގައިކަމަށާއި، އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރުމާއި ގުޅިގެން އެއްވެސް ޝަކުވާތައް އޮތްނަމަ އެކަން ހުށަހަޅަންވާނީ ބިޑަށް ހުށަހެޅުމުގެ ކުރިންކަމަށާއި، ނަމަވެސް އެ ފަރާތުގެ ޖަވާބުދޭކަން ބުނުމުން އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރިކަމަށް އެ ފަރާތުން ސިވިލްކޯޓު ބުނެދީފައިވާކަން ދަންނަވާފައިވާކަމުގައެވެ.

20. ފާޠިމަތު ފެޒްލީންގެ ފަރާތުން ބިޑަށް ހުށަހެޅުމުން، އެ ފަރާތުން ފުރިހަމަ ކުރި މުޢާމަލާތް އުވާލުމަށް އެއްބަސްވީކަމުގައި ބަލަންޖެހޭކަމުގައެވެ.

21. **ދެވަނަ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާ** ތަފްސީލުކުރުމުން ބުނެފައިވަނީ އުސޫލުން ރިސްކްބޭސްއިން އެއްބަސްވުން އުވާލުމާއި ގުޅިގެން ފާޠިމަތު ފެޒްލީންގެ ފަރާތުން އެއްވެސް ޝަކުވާއެއް ހުށަހަޅާފައިނުވާކަމަށާއި، ފުރިހަމަކޮށް ޝަކުވާއެއް ހުށަހަޅާފައިވަނީ 09 ސެޕްޓެމްބަރު 2022 ގައި ކަމުގައެވެ. މި މައްސަލައިގެ ނިންމުމަށް ވާސިލުވުމުގައި، ޝަރީޢަތުން ބަލަން ތިން މުހިންމު އެއްކަމަކީ، އެއްބަސްވުމުގެ ބައިވެރިއެއް އެއްބަސްވުމާ ޚިލާފު ކަމެއް ހިންގައިގެން އެކަމާމެދު ހިތަމަކުރަމުން ގެނައުން ފާހަގަކުރަން ފެނިފައިވާ ކަން އިޢުތިރާޟުކޮށްފައެވެ. މިކަން މި މައްސަލައިގައި ހިނގާފައިވަނީ މުޢާމަލާތް ދޭ ގޮތުން ކަނޑައަޅާ ނިމި، މުޢާމަލާތް ކުރިއަށްދިޔައީ 16 (ސޯޅަ) ދުވަސް ފަހުން ކަމުގައެވެ.

22. **ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޖެސަލައިން ސަޕްރީވް ވ. ބޮޑު ޕޯޓް އިންވެސްޓްމެންޓް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް އަދި މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސް**[15] ގެ ޤަޟިއްޔާގައި، މައްސަލައާ ގުޅިގެން ބަލައިގެންނަން ހުރި، ނުކުތާ ބަލައިގެންނަން ހުރި ފަރާތްތަކުން ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަމެއް އުސޫލީގޮތުން ބަޔާންކޮށް ދީފައިވާ ސަބަބުތަކުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ނިންމުމަކަށް ބައްޓަންކުރެވިފައިވާކަމުގައެވެ.

---

[15] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2018/SC-A/29 ޤަޟިއްޔާ

23. މީގެ އިތުރުން، ފަނޑިޔާރުންގެ ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފަނޑިޔާރުންގެ މަސްއޫލިއްޔަތު އަދާކުރުމުގައި މައްސަލައިގައި ހުށަހެޅިފައިވާ ހެއްކާ ޤަރީނާއަށް ރިޢާޔަތްކުރަންވާނެކަމުގައެވެ.

24. ނަމަވެސް، 09 ޑިސެންބަރު 2022 ގެ އީމެއިލްގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމަށް ބަލަންޏާ، ފާޠިމަތު ޑެޑްލީންގެ ފަރާތުން މި އީމެއިލްކޮށްފައިވާތީ އެކަމަށް ހަމައެކަނި ބަރަދަންދިންވަޔާ މައްސަލައިގެ ވަކައިގެންވާ އެންމެހާ ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކުރުންކަމުގައި ނުބެލެވޭނެކަމުގައެވެ. އަދި، މި އީމެއިލްކޮށްފައިވަނީ ބީލަން ބަންދުކޮށް ނިމުމަށްފަހު ފަރާތްތަކަށް އެކަން އަންގައި ދޭ ދުވަސްތަކެއް ފަހުން ކަމުގައިވާތީކަމަށެވެ.

25. މި އީމެއިލްގައިވާ ކަންކަން ކުރިން ހިއްސާކުރިނަމަ، ދެ ފަރާތުން ވާހަކަދައްކައިގެން އިތުރު ހައްލެއް ހޯދިދާނެކަމުގައެވެ. ނަމަވެސް، އެ ފަރާތުން ކަން ކޮށްފައިވާ ގޮތުން، އެއްބަސްވުން އުވާލާލުމަށް ޝަރުޠާ ޚިލާފުވެފައިވަނީ އެ ފަރާތަށް ބީލަން ކާމިޔާބުވުމުންކަން ސާފުވާކަމުގައެވެ.

26. އެހެންކަމުން، 09 ޑިސެންބަރު 2022 ގެ އީމެއިލް ވަޒަންކުރުމުގައި ސިވިލް ކޯޓުގެ ނިންމުމުގައި އެ ފަރާތުން ބީލަން ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމާއި ގުޅޭ ހުރި ވަޒަންކުރުމުގައި އެ މައްސަލައިގެ ވަކައިގެންވާ ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކޮށްފައިނުވާކަމުގައެވެ.

27. **ތިންވަނަ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާ** ތަފްޞީލުކުރަމުން ބުނެފައިވަނީ އެއްބަސްވުމުގެ 2 ވަނަ މާއްދާގައި އެއްބަސްވުމުގައި ސޮއިކުރުމާއެކު ޑިޕޮޒިޓް ރިސްޓްރިކްޝަންގެ ފަރާތުން USD 25,000 (ފަންސަވީސްހާސް އެމެރިކާ ޑޮލަރު) އެޑްވާންސް ފައިސާގެ ގޮތުގައި ދޫކުރަންވާނީ، މި ފައިސާ ދިނުމުގެ މަގުފަހިވާނީ “firm agreement from both parties” (އެއްބަސްވުން ކަށަވަރުކުރުމަށްފަހުކަމަށް) ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމުގައެވެ. އަދި އެއްބަސްވުމުގެ 4 ވަނަ މާއްދާގައި

ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްގެ ފަރާތުން އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރާ ގޮތުގައި ނުވަތަ އެއްބަސްވުމާ ޚިލާފުވާ ގޮތުގައި އެޑްވާންސް ފައިސާ އަނބުރާ ރައްދުކުރަން ނުޖެހޭނެކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމުގައެވެ.

28. މި ފައިސާއަކީ ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްގެ ފަރާތުން އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރުމަށްޓަކައި އީމެއިލްކުރުމާއި ހަމައަށްވެސް ދައްކާފައިވާ ފައިސާއެއްކަމުގައިނުވާތީ، އެއްބަސްވުން ފުރިހަމަވެފައިނުވާކަން އެނގޭކަމުގައެވެ.

29. އެއްބަސްވުމުގެ 2 ވަނަ މާއްދާއާއި 4 ވަނަ މާއްދާ އެކުއެކީގައި ކިޔުމުން، މި ފައިސާ ދޭންޖެހުނީ firm agreement އަކަށް ދިއުމަށްޓަކައި ކަމަށްވާއިރު، އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރުމަށްފަހު އެކަން ހާސިލުނުވާތީ، މި ފައިސާއަކީ ދޭންނުޖެހޭ ފައިސާއެއްކަން އެނގޭކަމުގައެވެ.

30. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ޕްރިމިއަރ ޕްރޮޕަރޓީޒް މެނޭޖަރ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް ވ. މުޙައްމަދު އިބްރާހީމްމަނިކު**[16] ޤަޟިއްޔާގައި އެއްބަސްވުން މާނަކުރުމުގައި ކަން ހިނގާދިޔަގޮތުގެ ހަޤީޤީމަޤްޞަދާއި، ވަކައިގެންވާ ކަންކަމަށް ބަލައި، ވިޔަފާރިއަށް ފަހި ނުވަތަ އެކަށޭނެ މާނައެއް ކުރުމަށް ފަސޭހައަށް މަސައްކަތްކުރަންވާނެކަމަށާއި، އަދި އެއްބަސްވުމުގެ މާއްދާތައް ކިޔައި މާނަކުރަންވާނީ އެކުއެކީގައި ކަމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމުގައެވެ. އެހެންކަމުން، އެއްބަސްވުމުގެ 2 ވަނަ މާއްދާއާއި 4 ވަނަ މާއްދާ ކިޔަންވާނީ އެކުއެކީގައި ކަމުގައެވެ.

31. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ **އަލީ މުސްތަފާ މުޙައްމަދު ވ. އަމީން ބިލްޑްވެއަރ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް**[17] ޤަޟިއްޔާ އަދި **މުޙައްމަދު މޫސާ ވ. އިބްރާހީމް ޝަރީފް**[18] ޤަޟިއްޔާގައި، އެއްބަސްވުމުގެ މަޤްޞަދު ދެނެގަތުމުގެ އުޞޫލު ތަޠުބީޤުކުރުމުގައި އެއްބަސްވުމުގެ މާއްދާތައް މާނަކުރަންވާނީ އެއްބަސްވުމުގައި އެ މާއްދާ ހިމެނިފައިވާ މަޤްޞަދު ހާސިލުކުރެވޭނެ ގޮތުގެ މަތިން ކަމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމުގައެވެ.

---

[16] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/SC-A/53 ޤަޟިއްޔާ

[17] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/HC-A/384 ޤަޟިއްޔާ

[18] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2015/HC-A/164 ޤަޟިއްޔާ

32. އެއްބަސްވުމުގެ 4 ވަނަ މާއްދާގެ އިބާރާތަށް ބެލުމުން، އެއީ ފައިސާ ދީފައިވާ ބާވަތުގައި ރިފަންޑުކުރަންޖެހޭނެކަން ސާފުވާއިރު، މި މާއްދާއިން ފައިސާ ދޫކުރަންޖެހޭކަމަށް ދޫކުރުމަކީ އެއްބަސްވުމުގެ 2 ވަނަ މާއްދާއާ ފުށުއަރާކަމަށްވާކަމުގައެވެ. އަދި އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ދައްކާފައިވާ ފައިސާއެއް ދެއްކުމަށް އަމުރުކުރުމަކީ އެއްބަސްވުމުގެ ނިޔަތާއި ޚިލާފަށް އަމަލުކުރުން ކަމުގައެވެ.

33. **ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްގެ ފަރާތުން އުފުލައިފައިވާ** ސިވިލް ކޭސްގެ ނަންބަރު 1508-CVC-2023 ޤަޟިއްޔާ ނިންމާފައިވަނީ ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފަށްކަމަށް ކަނޑައަޅައި، އެ ނިންމުން ބާތިލުކޮށްދިނުމަށެވެ.

އިސްތިއުނާފު ނުކުތާތަކުގެ ތަޙުލީލު

34. ފުރަތަމަ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާގެ ތަޙުލީލުގައި ހާމަކުރި ފަރާތުން ބޭނުންކުރައްވައިވާ، މިކަމީ **ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްގެ** ފަރާތުން ސިވިލް ކޭސްގައިވެސް ފާހަގަކުރި ނުކުތާއެއްކަމަށްވާއިރު، އެ ފަރާތުން ދަޢުވާ އިސްތިއުނާފުގެ ތަޙުލީލާ ފަރާތުން ބޭނުމަކީ ނަތީޖާއަކީ، އެއްބަސްވުން އުވާލަން ނިންމުމަކަށް އެ ފަރާތުން ސިވިލްކޯޓު ދިނީ ޤަބޫލުކޮށްފައިވާކަމާއި، މި ނުކުތާގައި އެ ފަރާތުން ބަލާފައިނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ނިންމާފައިވާ **[illegible] ވ. ވިލާ ޝިޕިންގ އެންޑް ޓްރޭޑިންގ ކޮމްޕެނީ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް**[19] ޤަޟިއްޔާއަކަން ކަމުގައެވެ.

35. މި ޤަޟިއްޔާ މި މައްސަލައަށް ތަޠުބީޤުކުރެވޭނެކަމަށް ސިވިލް ކޯޓުން ކަނޑައަޅާފައިވަނީ، މި މައްސަލައިގައި އޮތް ބަދަލަކީ ދައުލަތުން ދޫކުރި މުއްދަތެއް ގޮތުގައި ހުރުން ނުވާކަމަށްވާއިރު، މި މައްސަލައާ ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021 (މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) (މީގެ ފަހުން "މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު") ގައިވާ މުއްދަތުގައި ހުށަހަޅާފައިވާ މައްސަލައަކަށްވުމީ، ބާރުލިބިދޭ

---

[19] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2016/HC-A/255 ޤަޟިއްޔާ

ޤަޟިއްޔާގައިވާ އުސޫލު ތަޠުބީޤުކުރާނެ ތަނެއް ނެތްކަމަށާއި، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުޅުވާލި ދަޢުވަތާއި ގުޅިގެން ބިޑަށް ކުރިމަތިލުމުގެ ނަތީޖާއަކީ އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރުމުން ޤަބޫލުކުރުމަކަށް އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރި ނަޒަރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމުގައެވެ.

36. އެއްބަސްވުމުގެ ބައިވެރިން އެއްބަސްވެ، ރުހި ޤަބޫލުވެގެން އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރާ ހާލަތާއި، ކޮންޓްރެކްޓާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 21 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ބަލައިގަންނަ ސަބަބެއް ނަމަވެސް، މި މައްސަލައިގައި އެކަން ދޫކުރުމުގެ ވާޖިބެއްނެތްކަމުގައެވެ.

37. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރުމަށް ފޮނުވި އީމެއިލްއިންވެސް އެއީ އެ ފަރާތުގެ ނިންމުމެއްކަން އެނގޭކަމަށާއި، މިއީ އެއް ފަރާތުން unilaterally އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރި ހާލަތެއްކަމުގައެވެ. މިކަމުގައި އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން ދެކޭ ގޮތް ސާފުކުރުމަށް އެދިފައިވާކަމުގައެވެ. ބިޑަށް ކުރިމަތިލުމުގައި، އެއްބަސްވުން ޤަބޫލުކުރުމަކީ ނިންމުން ޤަބޫލުކުރުމަށް ނިންމާ ހާލަތަށް ގައިޑުލައިނާ ފުރުސަތެއްކަން އެ އިޚުތިޔާރުން ދޫކުރެވޭނެކަމުގައެވެ.

38. ބިޑަށް ކުރިމަތިލާފަރާތަކީ އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތަށް ލިބޭނެ ގެއްލުން ކުޑަކުރުމުގެ ގޮތުން ކަމުގައެވެ. އެހެނީ، އާންމުކޮށް ހުޅުވާލާ ބިޑަށް ކުރިމަތިލުމަކީ، އެ ފަރާތަކުންވެސް ލިބޭ ޙައްޤެއްކަމުގައި، އެއްބަސްވުމާ ހިލާފުވުމުގެ ސަބަބުން ލިބޭ ނުވަތަ ލިބިދާނެ ގެއްލުން ކުޑަކުރުމަކީ އެކަށީގެންވާ ފިޔަވަޅު އެޅުމަކީ، އެއްބަސްވުމާ ހިލާފުނުވާ ފަރާތުގެ މައްޗަށް ޤާނޫނުން ލާޒިމުކަމެއްކަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ދަރުމަވަރު ވ. ވިލާ އުމަރު ޝަރީފް ޙަސަނީ**[20] ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމުގައެވެ.

---

[20] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/85 ޤަޟިއްޔާ

39. މިގޮތުން، އެ ފަރާތަށް ގެއްލިގެންދިޔަ ބައްޓު ހިމާޔަތްކުރުމަށް އަސްލު ފުރަތަމަ ކުރެވުން އޮތްކަމަކީ، ދިނުން އޭގެ ގެއްލުން ކުޑަކުރުމަށް މަސައްކަތްކުރުންކަމަށާއި، އެ ޢަމަލުގެ ކްރިމިނަލް/ނިޔު ދިޔައީ ފުރުސަތުވަރަށް ބާރުފޯރުކުރުމުގެ ފުރިހަމަ ދިއްބޯ މަސައްކަތްކުރުން ކަމުގައެވެ.

40. **ދެވަނަ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާގެ ތަޙުލީލުގައި** ފާހަގަކޮށްފައިވާ ފަރާތުން ފޯރުކޮށްދިން ބަޔާނުގައިވާ، އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރުމުގެ ބަދަލުގައި އިތުރު ފުރުސަތެއް ދިނުމުގެ އެއްވެސް ނިޔަތެއް ރެސްޓޯރަންޓް ރިސޯޓްގެ ހިސާބުގައި ޢަމަލު، އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރުމުގެ ނިންމުމުގެ ކުރިން، ބަޔާ ކުރުމަކާ ނުވާ އެއްބަސްވުމާ މިންވަރަކަށް އަދި ކުރެވުނު މަސައްކަތަށް އެއްބަސްވުން ހިސާބުކުރުމުގެ ފުރުސަތުވެސް އޮތް ކަމުގައެވެ.

41. ހަމަ ވަޒަންކުރުމުގައި ވަރަށްގިނަ ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކުރާށެވެ، ރެސްޓޯރަންޓް ރިސޯޓްގެ ފަރާތުން ބަދަލުކުރިއިރު ބަޔާންކުރާނެ ގޮތް ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމާއި، އެ ފަރާތުން ބަޔާންކުރި ބަދަލުކުރުމަކީ، މައްސަލައިގެ ޙާލަތު ބަޔާންކޮށްފައިވާ އިޢުތިރާފު އެކަށީގެންވާ މައްސަލަތަކުގެ ރިޢާޔަތްކުރަން ބޭނުންކަމުގައެވެ.

42. ހަމަ ބަޔާ، އެއްބަސްވުން އުވާލާފައިވާ ކުރިން، ރެސްޓޯރަންޓް ރިސޯޓްގެ ފަރާތުން ބަދަލުނު މިންވަރަށް ބޮޑުކަމާ، މި ހާލަތު ފުރަތަމަ ރިޢާޔަތްކުރާނެގޮތެއް، އެ ފަރާތުން ބަދަލުނު މިންވަރަށް ނުބައި އެއްބަސްވުން އުވާލާފައިވާ އެކަން ފާހަގަކުރާ، އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރި، ހާލަތުގައި ފަރާތަކުން ފުރުސަތު އެ ބަލައި ދިނުން އޭގެ ހާލަތު ގެއްލިގެންދިއުމާ، އެ ފަރާތުން ޝަކުވާކުރުމަށް 16 (ސޯޅަ) ދުވަސް ހޭދަކުރި، ރެސްޓޯރަންޓް ރިސޯޓްގެ ބަދަލުކުރިކަމީ ވީދުވަސް ސަބަބުންނަށްވެސް ބޮޑުވެގެންދެއެވެ.

43. ސިވިލް ކޯޓުން މައްސަލަ ނިންމުމުގައި ފަނޑިޔާރުންގެ ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފުވެފައިވަނީ ކޯން ޖެއްސެވުން ރިޢާޔަތްކުރުމުންނެވެ، ނަމަވެސް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޙުކުމުގައިން **ޝަރީޢަތް**

ވ. ބްލޫ ލެގޫން އިންވެސްޓްމަންޓްސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް އަދި މިނިސްޓްރީ އޮފް ޓޫރިޒަމް[21] ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކުރާ ކޮން އުސޫލަކާ ކަމެއް ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓެއްގެ ފަރާތުން ބުނެދީފައިނުވާކަމުގައެވެ. އެހެންކަމުން، 09 ޑިސެންބަރު 2022 ގެ އޮންލައިން ބައްދަލުވުމުގައި ހަދާފައިވާ ޤާނޫނީ ގޯތަކީ ކޮބައިކަން އެ ފަރާތަށް ބުނެދެވިފައިނުވާކަމުގައެވެ.

44. ދިހަވަނަ އިސްތިއުނާފު ނުކުތާގެ ދަށުގައި ހާޒިރުވި ޑިޕާޓްމަންޓްގެ ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ، މި މައްސަލައިގައި ހާޒިރުވި ޑިޕާޓްމަންޓްގެ ފަރާތުން އެދިފައިވާ ބޭނުންކުރުމުގެ ސަބަބުން ސިފާ ގެއްލުމުގެ ގޮތުގައި 50,000 USD (ފަންސާސްހާސް އެމެރިކާ ޑޮލަރު) ނަގައިދިނުމަށްކަމަށާއި، މިއީ އެއްބަސްވުމާއި ޚިލާފުވެފައިވާކަމަށް، އެ ފަރާތުން ލިބިދޭންކަމުގައި އެއްބަސްވުމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ މިންވަރުކަމުގައެވެ.

45. މިކަމާއި ގުޅިގެން ގޮތެއް ނިންމުމުގައި ސިވިލް ކޯޓުން ރިޢާޔަތްކުރައްވާފައިވަނީ، ބަދަލު ނަގައިދިނުމާއި ގުޅޭ ގޮތުން އެއްބަސްވުމުގައި އެއްވެސް މާއްދާއެއް ހިމަނާފައިވާކަމަށާއި، މިގޮތުން ތަފްސީލްކޮށް ރިސޯޓުގެ ފަރާތުން އެއްބަސްވުން ބާތިލުކުރުމުގެ ނަތީޖާ އެއްބަސްވުމުގެ 4 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމުގައެވެ. އަދި އެއްބަސްވުމުގެ 2 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން އެޑްވާންސްގެ ގޮތުގައި ދައްކާ ފައިސާ އަނބުރާ ދޫނުކުރެވޭނެކަމުގައެވެ.

46. މިއީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ދައުލަތާ ވ. ވިލާ އެއަރ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް**[22] ޤަޟިއްޔާގައިވާ ފަދައިން، އެއްބަސްވުމަކީ ވާޖިބުވުމަށްފަހު، އެއްބަސްވުން ބާތިލުކުރުމުގައި، މަޢުލޫމު ފަރާތަށް ލިބޭން ގެއްލުން ޚިދުމަތުގެ ގޮތުން، މައްސަލަ ފަރާތަކުން ލިބިދެވޭ ކަނޑައަޅައި އެއްބަސްވުމާއި ފައިސާކަމުގައެވެ. މިއީ އެއްބަސްވުން ބާތިލުކުރުމުގައި، މަޢުލޫމު ފަރާތަށް ލިބޭން އެއްބަސްވެފައިވާ ބައިވެރިން ކޮމްޕެންސޭޝަންގެ ބަދަލެވެ.

---

[21] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2018/SC-A/29 ޤަޟިއްޔާ

[22] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/85 ޤަޟިއްޔާ

47. މި މައްސަލަ ސިވިލް ކޯޓުގައި ކުރިއަށް ދިޔައިރު، އެއްބަސްވުމުގެ ވަކި މާއްދާއެއް މާނަކުރަންވީ ގޮތާމެދު ދެ ފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ޚިޔާލުތަފާތު އުފެދިފައިވާކަމާއި، ސިވިލް ކޯޓުން މައްސަލަ ހުކުމްކުރެއްވީ، އެއްބަސްވުމުގެ ވަކި މާއްދާއެއް މާނަކުރުމުގެ ސަބަބުން ނުކުންނަ ނަތީޖާގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށްނޫންކަމުގައެވެ.

48. **ފާޠިމަތު ޒެހްލީންގެ** ފަރާތުން އުފުލައިފައިވާ ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1508-CVC-2023 ދަޢުވާއާ ނިންމާފައިވާ ޙުކުމަކީ އުޞޫލުތަކާ އެއްގޮތަށް ކަމަށް ކަނޑައަޅައި، އެ ދަޢުވާއާގެ ނިންމުން ބާޠިލުކުރަންޖެހޭ ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ސަބަބެއް ނެތްކަމަށް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށެވެ.

ޝަރީޢަތަށް ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތައް

49. މި މައްސަލައިގައި ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްގެ ފަރާތުން ކުރަ އިސްތިއުނާފުގެ އަރިހުގައި، މި ކޯޓުން ގޮތް ކަނޑައަޅަންޖެހޭނީ ސިވިލް ކޯޓުން މައްސަލަ ނިންމުމުގައި،

49.1. **ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ އެޓަރނީ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ވިލާ ޝިޕިންގ އެންޑް ޓްރޭޑިންގ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް**[23] ޤަޟިއްޔާ އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ތަރުހަމް ވ. ވިލާ އެއަރ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް**[24] ޤަޟިއްޔާ މާނަކޮށްދީފައިވާ ރަނގަޅުގޮތް ނުވަތަ ސުންނަތުގެ މައްޗަށް،

49.2. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ޒުބައިރު ޝަރީފް ވ. ބީޗް ފެރީ އިންވެސްޓްމަންޓްސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް**[25] ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތަ

---

[23] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2016/HC-A/255 ޤަޟިއްޔާ

[24] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/85 ޤަޟިއްޔާ

[25] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2018/SC-A/29 ޤަޟިއްޔާ

ވަޒަން ކުރުމުގެ އުސޫލާ އަދި ފަނޑިޔާރުންގެ ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފުވެފައިވާކަން ނުވަތަ ޤާނޫނުގެ މަޤްޞަދާއި، އަދި

49.3 ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ޕްރިމިއަރ ޕްރޮޕަރޓީ މެނޭޖަރ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް ވ. މުހައްމަދު އިބްރާހީމްމަނިކު**[26] ޤަޟިއްޔާއާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ **ޢަލީ މުސްތަފާ މުހައްމަދު ވ. އަމީން ބިލްޑްވެއަރ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް**[27] ޤަޟިއްޔާ އާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ **މުހައްމަދު މޫސާ ވ. އިބްރާހީމް ޝަކީރު**[28] ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އިއްބަސްވުން މާނަކުރުމުގެ އުސޫލާ ޚިލާފުވެފައިވާކަން ނުވަތަ ޤާނޫނުގެ މަޤްޞަދެވެ.

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ އެޓަރނީ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ވިލާ ޝިޕިންގ އެންޑް ޓްރޭޑިންގ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް[29] ޤަޟިއްޔާ އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ދައުލަތް ވ. ވިލާ އޮއިލް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް**[30] ޤަޟިއްޔާ މާނަކޮށްފައިވަނީ ކިހިނެއްތޯ؟

50. މިއީ ފުރަތަމަ އިސްތިއުނާފު ނުކުތާގައި [illegible] [illegible] ފަރާތުން އުފައްދާ ބަހުސެވެ. މި އިސްތިއުނާފު ނުކުތާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ފަރާތުން [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފު ނުކުތާ [illegible] [illegible] [illegible] ފަރާތުން އުފައްދާފައިވާ ބަހުސް [illegible] [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ **އެޓަރނީ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ވިލާ ޝިޕިންގ އެންޑް ޓްރޭޑިންގ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް**[31] ޤަޟިއްޔާ [illegible]

---

[26] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/SC-A/53 ޤަޟިއްޔާ

[27] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/HC-A/384 ޤަޟިއްޔާ

[28] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2015/HC-A/164 ޤަޟިއްޔާ

[29] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2016/HC-A/255 ޤަޟިއްޔާ

[30] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/85 ޤަޟިއްޔާ

[31] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2016/HC-A/255 ޤަޟިއްޔާ

ކޮޅުން މާނަކޮށްފައިވަނީ ތަނަކަށްނުނުކުމުގެ މަސައްކަތެވެ. އެހެންކަމުން، މި ނުކުތާއަށް ޖަވާބުދާރީވެފައިވަނީ ރުހުންވެވޭ ރިސޯޓްބަސްގެ ފަރާތުން ބަލަހައްޓާ ކުރުމުގެ ހަމަކަން ބިނާކުރެވެ.

51. **ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ އެޓަރނީ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ވިލާ ޝިޕިންގ އެންޑް ޓްރޭޑިންގ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް**[32] ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ މި އިސްތިސްނާއީ ނުކުތާއާ ގުޅޭ އުސޫލުތަކަށް ރުޖޫޢަކުރެވެ.

51.1. ކޮންޓްރެކްޓާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 21 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަށް ބަލާއިރު، ކޮންޓްރެކްޓެއްގެ ދަށުން ލާޒިމުކުރާ ކަންތައް އެއް ބައިވެރިން އެއްބަސްވެވޭން ބޭނުންވެއްޖެ ހިނދެއްގައި ނިމުމަކަށް ގެނެވިދާނެކަން އެނގެން އޮންނަކަމާއި، ދެ ފަރާތް ދެމެދު ވެވުނު އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރެވޭނީ ދެ ފަރާތުން އެއްގޮތަށް ނުވަތަ ދެ ފަރާތުގެ ޢަމަލުތަކުން ބަޔާންވެދާނެކަން ރިޢާޔަތްކުރުން ދެނެގަނެވޭނެކަން[33]

51.2. އެއްބަސްވުމުގެ އެއް ބައިވެރިޔަކު އެއްބަސްވުމާއި ޚިލާފަށް ކަމެއް ކޮށްފައިވާކަމަށް ދެކޭނަމަ، އެކަމުގެ ޝަކުވާ ނުވަތަ ދައުވާ ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުގެ ފުރުސަތު އޮވެއެވެ، އެކަމުގެ ޝަކުވާ ހުށަހެޅުމަށްފަހު، އެއްބަސްވުމުގެ ބައިވެރިޔަކު އަދާކުރަން ޖެހޭ ވާޖިބުތައް، އޭގެ 13 (ތޭރަ) އަހަރު ފަހުން އެއްބަސްވުމުގެ އެއް ބައިވެރިޔަކު އެއްބަސްވުމާއި ޚިލާފުވެފައިވާކަމުގައި، އެކަމުގެ ބަދަލު ހޯދުމަށް އެދި ކަމަށް ބުނެ މައްސަލަ ހުށަހެޅުމުގައި، އެހާ ދިގު މުއްދަތެއް ހޭދަވެފައިވަނީ ކޮން ސަބަބެއް ދުރުކުރެވޭނެކަން ބޭނުންތެރިވާނެކަން[34]

51.3. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 19 ވަނަ މާއްދާއާއި، 42 ވަނަ މާއްދާއާއި އަދި 43 ވަނަ މާއްދާއަށް ބަލާއިރު، މީހެއްގެ ނުވަތަ ބަޔެއްގެ ޙައްޤުތަކާ އުނިކަން ލިބިއްޖެކަމަށް ފެނިއްޖެނަމަ، އެކަމެއް

---

[32] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2016/HC-A/255 ޤަޟިއްޔާ

[33] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2016/HC-A/255 ޤަޟިއްޔާ ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތަކުގެ 3 ވަނަ ނުކުތާގެ (ބ)

[34] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2016/HC-A/255 ޤަޟިއްޔާ ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތަކުގެ 3 ވަނަ މާއްދާގެ (ޅ)

ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުގެ ޙައްޤު ލިބިއޮންނަކަސް، އެނގޭއިރު، އެފަދަ ދައުވާއެއް ކޯޓަށް ހުށަހެޅުން މަނާކުރާ އެއްވެސް ޤާނޫނީ ސަބަބެއް ނެތްނަމަ، އެ މައްސަލަ ކޯޓުން ބަލައިގެން ހިންގާފައިވާ ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ހަމަތަކާއި އެއްގޮތަށް ނޫންކަމުގައި ނުބެލެވޭނެކަން[35]

51.4 އެހެނަސް، ކޮންޓްރެކްޓްތަކާބެހޭ އާންމު އުސޫލުތަކުގެ މައްޗަށް ބަލާއިރު، ކޮންޓްރެކްޓްގެ ބައިވެރިޔަކު ކޮންޓްރެކްޓްގައި ޒިންމާވާގޮތުގެ ސަބަބުން އަނެއް ބައިވެރިޔާގެ ޙައްޤަށް ހުރަސް އެޅޭކަމުގައި ވަނީނަމަ، އެކަމަކާގުޅޭ [illegible] [illegible] ޙައްޤު ހިމާޔަތްކުރުމަށްޓަކައި އަޅަންޖެހޭ ފިޔަވަޅުތަކަށް އަޅަމުންގެންދިއުމަކީ އެ ފިޔަވަޅުގެ މަސްއޫލިއްޔަތުތަކާއި އަދި އެ މަސްއޫލިއްޔަތު ގަސްދުގައި އަދާނުކުރާ ހުރި އެކަމުގައި އެކަށީގެންވާ މުއްދަތެއް ކެންސަލްކުރުމުގެ [illegible] އެ ފަރާތްތަކުން ސިފަވެގެން [illegible] [illegible] [illegible] ކަމެއްކަމުގައި ބޮޑު އެކަން އެފަދައިން ކުރި ފިޔަވަޅުތަކާ ދެކޮޅު ގޮތެއްގައި ބެލެވިދާނެކަން[36]

51.5 ހުށަހެޅުއްވުމީ ކޯޓަކަށް އެއްވެސް ޝަރުޢީ އެކަން [illegible] [illegible] އެއްބަސްވުމާއި 13 (ތޭރަ) އަހަރަށް ވުރެ ދިގު މުއްދަތަކަށް ލަސްކޮށްފައިވާ މިހާ ގިނަ ދުވަސްތަކެއް ދައުވާ އުފުލުން ލަސްކޮށްފައިވަނީ ކޮން ސަބަބަކާ ގުޅިގެންކަން ބުނެދީފައިނުވާތީ، ދައުވާއެއް ހުށަހެޅުއްވުމީ މިހާ ގިނަ ދުވަސްތަކަށް ފަހުން ފުރަތަމަ، އެއްބަސްވުން ނިމުމަކަށް [illegible] ކޮންޓްރެކްޓްތަކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 21 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި އެއްގޮތްވާގޮތުގެ މަތިންކަން [illegible] ފުރު [illegible] ފާހަގަކޮށްފައިވާކަން[37]

---

[35] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2016/HC-A/255 ޤަޟިއްޔާ ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތަކުގެ 3 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)

[36] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2016/HC-A/255 ޤަޟިއްޔާ ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތަކުގެ 3 ވަނަ ނުކުތާގެ (ށ)

[37] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2016/HC-A/255 ޤަޟިއްޔާ ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތަކުގެ 3 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)

.52 އިސްވެ ބަޔާންކުރި ފަދައިން، ލައިސެންސީ ރިސޯޓުގެ ފަރާތުން ސިވިލް ކޯޓުގައިވެސް މި ޤަޟިއްޔާއެއް ހަވާލާދިނީ، ފަހުން ހުޅުވާލި ބިޑަށް ތާރީޚަކު ޓެންޑަރުގެ ފަރާތުން ކުރިމަތިލުމުން، އެއީ ސިވިލްކޯޓަށް، ކުރިން ވެފައި އޮތް އެއްބަސްވުން އުވާލި އުވާލުމާއި އެއްބަސްވުމެއްކަމަށް ބަލަންޖެހޭކަމަށް ބަޔާންކޮށްދީފައިވެއެވެ.

.53 މިކަމުގައި ސިވިލް ކޯޓުން ނިންމި ނިންމުމުގައިވެސް، މި މައްސަލައިގައި އެއް ބަހުސެއް ހުރިކަމު ޓެންޑަރުގެ ފަރާތުން ދައުލަތުގެ ވައްތަރުގެ ދިނުމުގެ މުދަލަށް އަދާކުރު މައްސަލަ އެއް ބަހުސްކަންތައްތަކަށް، އަދި މިހެން އިޖުރާއަތުގެ ހަރާމްކަމަށް ތިމާވެށީގެ މުދަލަށް ބަލާފައި މީހުން ސާބިތުކުރެވޭ ބަޔާންތަކާއި، ކޯޓުގައި އެއް މައްސަލައާ މިހެން އިޖުރާއަތުގެ ހަރާމްކަމަށް ބަޔާންކުރެވިފައި ތިމާވެށީގެ މުދަލަށް ހިމާޔަތްދިނުން ބަހުސްއެއްވެސް އެއް މައްސަލައެއްކަމަށްވާތީ، **އެބައިނީ ޤާނޫނީގޮތުން ކޯޓުން ވ. ވިލާ ސަބްސިޑީގެ އަސާސް ޓެކްސޭޝަނުގެ ތަޢާރުފާއި މިއީވެ**[38] ޤާނޫނުގައި ތިމާވެށީގެ މުދަލަށް ގެއްލުން އެ ޤާނޫނުގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގެ (ށ) ގައިވާ ހުކުމް މި މައްސަލައަށް ތަޠްބީޤުކުރަންވާނެކަމުގައެވެ.

.54 މިގޮތުން، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނިންމުމުގައިވެސް، މި މައްސަލައަށް ތަޠްބީޤުކުރަންވާން ހުކުމަކީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ދައުލަތާ ވ. ވިލާ އެއަރ **ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް**[39] ޤާނޫނުގެ 34 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ހުކުމްކަމުގައެވެ. އެއީ، އެއްބަސްވުން ބާތިލުކުރިކަމަށް އަންގައި ލައިސެންސީ ރިސޯޓުގެ ފަރާތުން ދިން ނޯޓިސްގައި، އާންމުކޮށް ހުރުމަތް ބިޑަށް ތާރީޚަކު ފަރާތުން ކުރިމަތިލުމުގެ ނަތީޖާއަކީ އެއްބަސްވުން ބާތިލުކުރި ކުރުމަށް ހުރަސްކަމެއްނު އިސްލާހުކުރަންޖެހި ނުކުމުން، ކޮންމެ ހާލެއްގައި ޒާތުގެ 21 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފަދައިން ކޮންމެ ހާލެއްގައިވެސް ދަރުން ހާޟިރުކުރާ ކަންތައްތައް، އޭގެ ބައިވެރިން އެއްބަސްވުމުގެ، ބޯހިޔާވަހިކަމާ ހިފެހެއްޓުމަށް

---

[38] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2016/HC-A/255 ޤަޟިއްޔާ

[39] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/85 ޤަޟިއްޔާ

ނިމުމަކަށް ގެނައުން ހުއްދަކޮށްފައި އޮތުމާއެއްގޮތަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތާއި، އިސްތިއުނާފު ޚަޞްމުވާ ފަރާތާ ދެމެދުގައި ވެފައި އޮތް އެއްބަސްވުން ނިމުމަކަށް ގެނައިކަމަށް ބެލެވެން ނެތްކަމުގައެވެ.[40]

55. މި މައްސަލައިގެ ޙަޤީޤަތްތަކަށް ބަލާއިރު، އާ އަހަރާއި، ކްރިސްމަސް އަދި ރަޝިއަން އޯތޯޑޮކްސް ފެސްޓިވަލްގައި ވިޔަފާރީގެ އުސޫލުން ޗުއްޓީން ބޭނުންވުން ވޮރުމުލީ ރިސޯޓުގައި މުޤީމުކުރަންނުވާއި ދޭ ގޮތުން ޓަސްޓިން ރިސޯޓްސްއާއި ފުރިހަމަ ގްރޫޕާ ދެމެދު 07 ސެޕްޓެމްބަރު 2022 ގައި އެއްބަސްވުމެއް ވެވިފައިވާކަމުގައި ދެބަސްވުމެއްނުވެއެވެ. އަދި މި އެއްބަސްވުމަށްފަހު، ދެ ފަރާތް ދެމެދު މި އެއްބަސްވުމުގައި ހިމެނޭ ކަންކަމާއި ގުޅޭ ގޮތުން މުޢާމަލާތްކޮށްފައިވާކަން ސާފެވެ. އެހެނީ، 06 ނޮވެމްބަރު 2022 ގައި ޓަސްޓިން ރިސޯޓްސްގެ ފަރާތުން އެއްބަސްވުން ސަސްޕެންޑްކުރުމާއި ހަވާލާދީ ފޯސްމަޖޫރ ޙާލަތެއްގައި އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ދެވޭ ނޯޓިސް ފޮނުވުމަށް ފޮނުވާފައިވާކަން ހިއްސާކުރުމުގެ އިމެއިލުން، އެއްބަސްވުމުގައި ހިމެނޭ ކަންކަމާއި ގުޅޭ ކަންކަން ސާފުކޮށްފައިވާކަން އެނގެއެވެ.

56. ދެ ފަރާތް ދެމެދު ބަދަލުކުރެވިފައިވާ އިމެއިލްތަކަށް ބަލާއިރު، އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރުމުގެ ކުރިއަށް، ފޮނުވުނު އޮޕީ އެއްބަސްވުން ދުވަހުގެ މަސައްކަތް ކުރިއަށްދާ މުޢާމަލާތްތަކެވެ. އަދި މި މުޢާމަލާތްތަކަށް، ޓަސްޓިން ރިސޯޓްސްގެ ފަރާތުން އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރުމުގެ ކުރިން، އެކަން ޤަބޫލުކުރާ ފަރާތާ ހިއްސާކޮށްފައިވާކަން އެނގެއެވެ. ދެ ފަރާތް ބަދަލުކުރެވިފައިވާ އިމެއިލްތަކަށް ބަލާއިރު، 11 ނޮވެމްބަރު 2022 ގައި ޓަސްޓިން ރިސޯޓްސްއިން ކޮންޓްރެކްޓް އިމެއިލްގައިވާ އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރުމުގެ ނޯޓިސް. އެ ނޯޓިސްގައިވާ އެއްބަސްވުން

---

[40] ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1508-CVC-2023 ޤަޟިއްޔާގެ "ޤަޟިއްޔާ ނިމުމުގެ ޙުކުމް"ގެ 14 ވަނަ ނުކުތާ

ބާޠިލުކޮށްފައިވާކަމަށެވެ. އެ އީމެއިލް ލަފްޒުން ހިއްސާކަމަ، އޭގައި ވަނީ "...we are not going ahead with the attached contract..." މިފަދައިންނެވެ.

57. އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރަން ގުޅުވެރިވީ، ދެ ފަރާތް ދެމެދު ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމަކީ ޢަމަލުކުރެވޭން ނެތް އެއްބަސްވުމަކަށްވާތީ، ނުވަތަ ޢަމަލުކުރުމަށް ދަތިވާ އެއްބަސްވުމަކަށްވާތީ، ނުވަތަ ޣައިރުޤާނޫނީ އެއްބަސްވުމަކަށްވާތީ ކަމުގައި ބާޠިލުކޮށްފައެއްނުވެއެވެ. އަދި މިކަމުގެ މައްޗަށް މިފަދަ ބަހުސެއް ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްގެ ފަރާތުން ކުރިމަތިކޮށްފައެއްވެސްނުވެއެވެ.

58. އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކޮށްފައިވަނީ ވާޗުއަލް މީޓިންގެ ދުރުން ޢުޒުރުކަން ދެ ފަރާތް ދެމެދު ބަދަލުކުރެވިފައިވާ އީމެއިލްތަކުން އެނގޭކަށްނުވެއެވެ. މިއީ ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްގެ ފަރާތުން unilaterally އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރި ކުރުމެއްކަމަށެވެ. މިކަމުގައި ވާޗުއަލް މީޓިންގެ ދުރާ ގޮތެއް ނުވަތަ އެ ފަރާތުގެ ބަހެއް ބޭނުންވާކަން ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްގެ ފަރާތުން ބަޔާންކޮށްފައެއްނުވެއެވެ.

59. އަދި ހަމައެއާއެކު، އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރިކަން އަންގާ، 11 ނޮވެންބަރު 2022 ގައި ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްގެ ފަރާތުން ފޮނުވާފައިވާ އީމެއިލަށް ބަލުމުން، އެއްބަސްވުމުގައިވާ ސަރވިސްތަކާއި ހިނގާފައި ޢަމަލުކުރުމަކަށް ވާޗުއަލް މީޓިންގެ ފަރާތުން ދުވެލިކުރުވައިވާކަމެއްވެސް އެނގޭކަށްނުވެއެވެ. އިސްވެ ބަޔާންކުރި ފަދައިން އެ އީމެއިލުން އަންގާ ބަލާއިރު، ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްގެ ފަރާތުން އަމިއްލައަށް އިސްވެ unilaterally އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކޮށްފައިވާކަމަށެވެ. އެއްވެސް ސަބަބެއްނެތިއެވެ. އަދި އެއްބަސްވުމަށް ޢަމަލުކުރެވޭންނެތް މަޖުބޫރީ ހާލަތެއް ކުރިމަތިވެފައިވާކަމުގެ ސަބޫތެއްވެސް ނެތެވެ.

60. އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރީ ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްގެ ފަރާތުން ފޮނުވި އީމެއިލްގައި އިޝާރާ ކުރެވިފައިވާކަމަށެވެ. އެއީ، ޕްރޮޖެކްޓް ޑިޒައިންކުރުމުގެ ކޮންސެޕްޓާ އެއްގޮތަށް ނޫ ޑިޒައިން، ކޮންސެޕްޓަށް އަދި

ރަޝިއަން އޯތޮޑޮކްސްގައި މިއުޒިކް ކުޅެދިނުމަށް ބޭނުންވާ ފަރާތްތަކުން ބިޑް ހުށަހެޅުމަށް ހުޅުވާލަން ގަސްދުކޮށްފައިވާކަމާއި، މިފަދައިން ނިންމާފައިވަނީ USD 20,000 (ވިހިހާސް އެމެރިކާ ޑޮލަރު) އަށް ވުރެ އިތުރުވާ ހަރަދުއަންނަމަ، އެއަށް ބޭންކަށް އުފުލުން ބޭ ހުރަހުވެގެން އެ ކާބޯތަކެއް ޕްރޮކިއުމަންޓް ޕޯޓަލްގައި ބާއްވާފައިވާ ބިޑެއް ކަމަށާއި، އަދި މި ބިޑަށް އުފެއްދުން އެ ފަރާތްތަކުންވެސް 12 ނޮވެންބަރު 2022 އަށް ޕްރޮޕޯސަލް އަލުން ހުށަހެޅުމަށް ދަޢުވަތު ދީ ކަން ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމެވެ. ކުރުކޮށް ބުނާނަމަ، މިއީ ދައުވަތެކެވެ.

61. ކުރިން ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފަރާތުން ދުވަހު، މި ބިޑަށް ފަރާތެއް ޚިޔާރުކުރުމަށް ފަރާތުން ކަމާއިދިމާލަށް އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރުމަށް އެ ފަރާތުން ސިޔާސީގޮތުން ކުރިއަށްގެންދެވުނެވެ.

62. ދައުވަތު ނުވަތަ invitation to treat ނުވަތަ request for proposal ގެ ދައުރަށް ބަލާއިރު، ހުށަހެޅުމާއި (offer) މުޢާމަލާތަކަށް ދައުވަތު ދިނުމާއި (invitation to treat) އާ ދެމެދު ތަފާތުތަކެއް އޮތުމެވެ. ހުށަހެޅުމަކީ ދަރަޖައެއް ކޮންމެ ދުވަހަކު، އެ ހުށަހެޅުމަށް ފަރާތުގެ ފަރާތުން، އަދި ފަރާތުން އެ ހުށަހެޅުމުގައި ޝަރުޢީގޮތުން ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތަށް ނިމޭ މުޢާމަލާތެއް ކަމެވެ. މިއީ ކޮންޓްރެކްޓެއްގެ ޤާނޫނީ 5 ވަނަ މާއްދާއާއި، 6 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ހުށަހެޅުމެވެ. އެއާ ޚިލާފަށް، މުޢާމަލާތަކަށް ދައުވަތު ދިނުމަކީ، ކޮންޓްރެކްޓްތަކުގެ ޤާނޫނު ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަމެއް، އިތުރު މަޝްވަރާތަކަށް ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ދެވޭ ފުރުޞަތެކެވެ. މިއީ ކޮންޓްރެކްޓްތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ދައުވަތެވެ.

63. މި މައްސަލައިގެ ވުޒާރާއިން މިނިސްޓްރީ ބިޑްކުރި ނުވަތަ request for proposal ގެ ދައުރަށް. މިގޮތުން، ބިޑެއް އުޅުމުން މުދަލާއި ހިދުމަތް ހޯދުމުގައި ކޮތާ އެއްކަމަށް، ބިޑެއްގައި ބައިވެރިވުމަށް ދައުވަތު، އިޢުލާންކުރުމެވެ. މިއީ ކޮންޓްރެކްޓްގެ ޤާނޫނުގެ ހުށަހެޅުމެއް ނޫނެވެ. އެއީ ދައުވަތެއް ކަމުގައި ވުމުން ހުށަހެޅުމަކަށް ނުވާނެ ދައުވަތެކެވެ.

64. މިއަށް ޝައުޤުވެރިކަން ހުންނަ ފަރާތްތަކުން، އެއަށް އިޖާބަދީ ހުށަހަޅާ ޕްރޮޕޯސަލަކީ ޢަރުޟުއެއް މަޢުލޫމާތުދޭށެވެ. އެފަދަ މަޢުލޫމާތަކީ، ކޮންޓްރެކްޓާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގައި ބުނާފަދަ އެއްބަސްވުމަކަށް ވުޖޫދުވުމަށް ޢަރުޟު ޤަބޫލުކުރުމާއި ހުރަހަކަށް ކަމުގައި ނުބެލެވޭނެއެވެ.[41]

65. މިކަމުގައިވެސް އިސްތިސްނާތަކެއް ވެއެވެ. ދުވާ ދައުލަތަކަށް ބޮޑުކަމަކަށް އަދި ހުރަހެއްނުވާ އާދޭ ސަބަބުން ޤާނޫނީގޮތުން ބަނދެވޭ އެއްބަސްވުމެއް އުފެދޭ ކަމެއްކަން ސުވާލަކީ ބިޑާމެދު އެ ދެއްކުމުގައި ފުރުޞަތުދިނުމުގެ ގޮތުގެ މަސްއަލަތަކެވެ. މިސާލަކަށް، އެންމެ މަތިން އަގު ހުށަހަޅާ ފަރާތަށް ހިއްސާ ވިއްކާނަމަކަމުން ދައުލަތުގައި ބާރުންދަނޑަ ނިޔަތުގައި، އެ ދައުލަތުގައިވާ އެންމެ މަތިން އަގު ހުށަހަޅާ ފަރާތަށް ދޫވާ ހުށަހެޅުމުގައިވާކަމެވެ. މި ދައުލަތުގައި، އެންމެ މަތީ އަގު ހުށަހަޅާ ފަރާތަށް ހިއްސާ ވިއްކުމަށް ޤާނޫނީ ގޮތުން ބަނދެވިފައިވާކަމުގައި ބެލެވޭނެއެވެ.[42]

66. މިކަންކަން މި މައްސަލައިގެ ޙަޤީޤަތްތަކާ ގުޅުވައިލާއިރު، ޕްރޮކިއުމަންޓް ރިސޯސަސްއިން ކަނޑައެޅިފައިވާ ދައުލަތަކީ، އާ އަހަރާއި، ކްރިސްމަސް އަދި ރަޝިއަން އޮކޭޝަނެއްގައި މިއުޒިކް ކޮންސާޓުތަކުގެ ބޭނުންވާ ފަރާތްތަކުން ބިޑު ކުރުވުމުން ހުޅުވާލުމުން ގަސްތުކަން، އެކަމަށް ޕްރޮޕޯސަލް ކުރިއަށްގޮސް ދިޔައިރު ދައުލަތަކަށްވާއިރު، މި މައްސަލައިގެ ދެފަރާތް، ޕްރޮކިއުމަންޓް ޑިޕާޓްމަންޓާއި ޤާބިލް މީޑިއާ ދެމެދު 07 ސެޕްޓެމްބަރު 2022 ގައި ވެފައިވާ އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރުމުން ޤާބިލް މީޑިއާގެ ފަރާތުން ޕަބްލިކްކުރުމަށް އިޢުލާނުކުރެވުނެވެ. އެ ފަރާތުން ބިޑު ކުރިމަތިލުމުގައި، އެއްބަސްވުން ޕަބްލިކްކުރުމަށް ޒިންމާ ބަލަހައްޓަން ގައިޑްލައިންކުރެވިފައިވާ ފުރުޞަތުއޮތްކަން އެ އިވެލުއޭޝަން ކޮމިޓީއިން ނިންމުނުކަމެވެ. ފެންނަން އޮތީ، އަދި ދައުލަތަކަށްވާތީވެ. އެއަށް ކުރިމަތިލުމަށް އާންމުންނަށް ހުޅުވާލި ފުރުޞަތުތަކެވެ. މި ދައުލަތަކީ ކުރަމުންދިޔައިރުކަމުން ބިޑުތަކަށް އެއްވެސް ޝަރުޠެއްނެތެވެ. މިއަށް ޤާބިލް މީޑިއާގެ ދައުލަތުން

---

[41] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2015/SC-A/08 ޤަޟިއްޔާ

[42] Harvela Investments Ltd v· Royal Trust Co of Canada (CI) Litd [1986] AC 207

ކުރިމަތިލުމަކީ، އެއްވެސް ހާލަތެއްގައި، ފާތިމަތު ފުޒްލީނގެ ފަރާތުން އެއްބަސްވުން ބާތިލުކުރުމަށް ކުރިޔަށްދުރުވީ ކަމުގައި ބެލެވޭނެ ހަމައެއް އޮތްކަމަކަށް ނުދެކެމެވެ.

67. ދެން އަދި، އެއްބަސްވުން ބާތިލުކުރިކަމަށް ރިސެޕްޝަނިސްޓް ރިސެޕްޝަނުގެ ފަރާތުން އަނގާ އަންގަވާ ދެވިގެން، ފާތިމަތު ފުޒްލީނގެ ފަރާތުން ގަސްދުގައި ފިޔަވަޅެއް ނާޅައި އެކަށީގެންވާ މުއްދަތެއް ހަމަކުރުމަކީ، އެ އެއްބަސްވުން ބާތިލުކުރުމަށް ރުހުނުކަމުގައި ބަލަންޖެހޭނެކަމަށް ރިސެޕްޝަނިސްޓް ރިސެޕްޝަނިސްޓުގެ ފަރާތުން ބަލާ ބަލަމުނެވެ. މިދަރަޖައިން ރިސެޕްޝަނިސްޓް ރިސެޕްޝަނިސްޓުގެ ފަރާތުން ބަލާ ބަލާފައިވަނީ އެއްބަސްވުން ބާތިލުކުރިތާ ދެ މަސް ފާއިތުވުމުން ފާތިމަތު ފުޒްލީނގެ ފަރާތުން 09 ޑިސެންބަރު 2022 ގައި ސިޓީއާ ހަވާލާދީފައިވަނީ އެކަށީގެންވާ މުއްދަތު ފާއިތުވުމަށްފަހުކަމުގައިވާނެއެވެ.

68. ކޮންޓްރެކްޓަކީ އޭގެ ޒާތުން ބައްދުމެއް ޝާމިލުވާ އަޤްދުތަކެވެ. ކޮންޓްރެކްޓެއްގައިވާ ބައްޔާ ޤާނޫނީ ކަމަށް ބެލެވޭނީ އެ ބައްޔާ ޤާނޫނީ ފަރާތަކަށް އެކަން އަނގައިން އަމިއްލަ ކުރުމުގައި އެ ބައްޔު ޤާނޫނުގެ ނިޔަތުގައިކަން ޤަރާރާ ނަމަވެ. ބައްޔާ ޤާނޫނީކަމަށް މުއްސަވަކަތުގެ ވާޖިބުތަކަށް ބިނާކޮށް އެކަ ފަސޭހައިން އިތުރުކުރާކޮށްގެން ނުވާނެއެވެ. އެ ބައްޔު ޤާނޫނުގެ ނިޔަތް އޮތަކަން އެ މުއްސަވަކަތުގެ ވާޖިބުތަކަން ފުރިހަމަ އަނބުރާ ޖެހެނީއެވެ. ކޮންޓްރެކްޓެއްގައިވާ ކަމެއް ޤާނޫނީވަކަން ކޮންޓްރެކްޓުގެ ބައިވެރިއެއްގެ އަމަލުން ޤަރާރުކުރާނަމަ، އެފަދައިން ޤަރާރުކުރާނަމަ ޤަރާރުކުރުމަކީ އެއްވެސް ޤާނޫނީ ސަބަބަކާ ނުލައި ޤަރާރުކުރުމަކީ ނުރައްކަލާ ހުރަސް ޖެހުމެވެ.

69. ކޮންޓްރެކްޓެއްގައިވާ ކަމެއް ޤާނޫނީވަކަން ކޮންޓްރެކްޓުގެ ބައިވެރިއެއްގެ އަމަލުން ޤަރާރުކުރުމުގައި، ކޮންޓްރެކްޓުގެ އަނެއް ބައިވެރިޔާ ހަށިހުރުމަކަށް، ނުވަތަ ފިޔަވަޅު ނާޅައި ވަސްލުކުރާނަމަ، އެކަން ކަނަވަރުކޮށްދީ އިތުރު ވާޖިބާއްސުރި، ހަނު ހުރެގެން ފިޔަވަޅު އެޅުން ވަސްލުކުރުމަކީ ބައްޔު ޤާނޫނުގެ ޒާތުން ނުލާބިވެވޭނެއެވެ.

70. މިއީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ފެރިބައިލް އެކަޑެމީ އޮފް ވޮލްޓެޕްސް ވ. ދައުލަތް (މިނިސްޓްރީ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް ކޮމިއުނިކޭޝަން)[43] ޤަޟިއްޔާގައި، ކޮންޓްރެކްޓުގައިވާ ޝަރުތުތައް ދުސްތޫރާއި ގުޅޭ ގޮތުން ކަނޑައަޅާފައިވާ އުޞޫލުތަކެވެ. މިކަން މި މައްސަލައިގައި ބަޔާންކުރަނީ، ރެސިޑެންސް ރިސޯޓްސްގެ ފަރާތުން އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރުމާ ގުޅިގެން، ހާދިޘާގެ ޓުރަސްޓީގެ ފަރާތުން އިނދިކޮށް ހަރުކަށި ހުށަހެޅި، އަދި ފުރުޞަތު ވަގުތު ދޫކުރުމަށް، އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރިކަން ޤަބޫލުކުރަނިކޮށް ދުސްތޫރީ ޙައްޤަކަށް ނިސްބަތުގެ ފަރާތުން ބުނާނީއެވެ.

71. ހާދިމް ކޮމްޕެނީގެ ފުރުޞަތު ނުދީ، ރެސިޑެންސް ރިސޯޓްސްގެ ފަރާތުން އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރުމުން، ހާދިމް ކޮމްޕެނީއަށް ގެއްލުމެއް ލިބިފައިވާނަމަ، އެ ގެއްލުމާއި ގުޅިގެން ބަދަލު ހޯދުމަށް ދަޢުވާ އޮބްލިގޭޝަން ނުކުރެވެއެވެ. އެހެނީ، މި މައްސަލައިގައި ހާދިމް ކޮމްޕެނީގެ ފަރާތުން ޢަމަލުކުރަންވާ ގޮތުން އެ ބަޔަކު ދުސްތޫރީ ގޮތުގެ ބެލެވޭ ނުވެވޭނެއެވެ. މިފަދައިން މި ބާވަތުގެ ރެސިޑެންސް ރިސޯޓްސްއިން ބެލުމަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ހާދިމް ކޮމްޕެނީގެ ފަރާތުން ދަޢުވާކުރެވިދާނެ އެ ފަރާތަށް ލިބިގެންވާ ޙައްޤުތަކަށްވެސް، އަދި އެފަދަ ގެއްލުމެއް ލިބިފައިވާނަމަ އެ ފަރާތުގެ މައްސަލަ ދައުލަތް ޖިނާއީ އެ ފަރާތުން އަމިއްލަ ދަޢުވާކުރުމަށް ފުރުޞަތު ހުޅުވިގެންވެއެވެ.

72. އެކަން ކަމުގައި ނުވިނަމަވެސް، ރެސިޑެންސް ރިސޯޓްސްގެ ފަރާތުން އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރުމުން، އެ އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރާތާ 16 (ސޯޅަ) ދުވަސް ފަހުން ހިނގަމުންދިޔަ ޚަރަދުތަކުން، އެކަމުގެ މައްސަލަ ޖަދުވަލު ހުށަހަޅައި، އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރުމުގެ ސަބަބުން ހާދިމް ކޮމްޕެނީއަށް ލިބިފައިވާ ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ހޯދުމަށް، ޤާނޫނުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ދަޢުވާކުރުމަށް، އެ

---

[43] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/34 ޤަޟިއްޔާ

ފަރާތުން ގަސްދުގައި ފިޔަވަޅެއް ނާޅައި، އެކަށީގެންވާ މުއްދަތެއްގެ ތެރޭގައި ކުރުމަށްކަމަށް ބެލެވޭނެކަމަކަށް ނުދެކެމެވެ.

73. ބަޔާންވެދިޔަ ކަންކަމަށް ނަޒަރުކޮށް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ **އެޓަރނީ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ވިލާ ޝިޕިންގ އެންޑް ޓްރޭޑިންގ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް**[44] ޤަޟިއްޔާގެ އަލިގައި، ކާރިޔަރު ކުންފުނީގެ ފަރާތުން ކަން ކުރަ ގޮތުގެ މައްޗަށް ބަލައި، ކޮންސައިނީގެ ފަރާތުން އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރުމުން ކާރިޔަރު ކުންފުނީގެ [illegible] ހުރި [illegible] ބުނެވޭނެ ޤާނޫނީ އަސާސެއް އޮތްކަމަކަށް ނުދެކެމެވެ. އަދި ސިވިލް ކޯޓުން މި މައްސަލަ ފައިސަލާކުރެއްވުމުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ **އެޓަރނީ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ވިލާ ޝިޕިންގ އެންޑް ޓްރޭޑިންގ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް**[45] ޤަޟިއްޔާ ބިނާކޮށްދެއްވުމުގައި ގޯހެއް ހަދައިފައިވާކަމަކަށްވެސް ނުދެކެމެވެ.

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ [illegible][46] [illegible] ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފުވެފައިވޭތޯ؟

74. މި [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ [illegible] ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާއާ [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ [illegible] ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible]

---

[44] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2016/HC-A/255 ޤަޟިއްޔާ

[45] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2016/HC-A/255 ޤަޟިއްޔާ

[46] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2018/SC-A/29 ޤަޟިއްޔާ

ރިޢާޔަތްކުރުމެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަނޑިޔާރުންގެ ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައިވާނީ ފަނޑިޔާރުކަމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު އަދާކުރުމުގައި ފަނޑިޔާރުން ރިޢާޔަތްކުރަންވާނެ ކަންކަމެވެ. މިކަންކަމުގެ ތެރެއިން ފުރަތަމަ ކަމަކަށް އެ އަކުރުގެ 01 ވަނަ ނަންބަރުގައި ވާނީ "މައްސަލައިގައި ހުށަހެޅިފައިވާ ހުއްޖަތާއި ދަލީލާ" މިފަދައިންނެވެ.

75. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަނޑިޔާރުންގެ ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އަށް ބަލާލާއިރު، ފަނޑިޔާރުންގެ ކުރިމައްޗަށް ހުށަހެޅޭ ދަލީލާއި ރިޢާޔަތްކޮށްފައިވާކަމަށް ބަލާނަމަ، ފަނޑިޔާރުން ރިޢާޔަތްކޮށްފައިވާނީ ޤާނޫނީ ކޮން ނުކުތާއަކަށް ބަލައިގެން ހުކުމްކުރެވުނު ކަން ހާމަކޮށްދިނުމަކީ އެހެން ބައިވެރި ފަރާތްތަކުގެ ޙައްޤުތަކެއްކަމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އިސްލާމިކް ޔުނިވަރސިޓީ**[47] ގަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކުރައްވައެވެ.

76. މީގެ އިތުރުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަނޑިޔާރުންގެ ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގައި އިޝާރާތްކުރަނީ ފަނޑިޔާރުންގެ އަމަލުތަކަށް ބަރޯސާވާ ގޮތަށް ކަމުގައިވާއިރު، ފަނޑިޔާރުން ހުރި ވަޒީފާގެ ޤާނޫނީ އުސޫލަކާ ހިފެހެއްޓުމަށް، ހަރުދަނާކަމާއި ބައިވެރިކަމުގެ ހަމަ އުސޫލަކާ ފަނޑިޔާރުކަމުގެ އަދަބު އަދި ސުލޫކާ ގުޅޭ މާއްދާތަކާއި، މަސްއޫލިއްޔަތުގައި ތަޢާރުފުކުރުމަކީ ހަމަހަމަ ގޮތުގައި ބައިވެރިވާ ފަނޑިޔާރުކަމުގެ ނިންމުމެވެ. ތަޢާރުފުކުރުމުގައި މީހުން ތަފާތު ނުކުރުމާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **[illegible] ވ. ދިވެހި ދައުލަތް (ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް)**[48] ގަޟިއްޔާގައި ފަނޑިޔާރު ޖ.ނ. [illegible] ޤަރާރުގެ 17 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައި ބަޔާންކުރައްވާފައެވެ.

---

[47] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/58 ގަޟިއްޔާގެ 19 ވަނަ ޕެރެގްރާފް

[48] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/98 ގަޟިއްޔާ

77. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **އިބްރާހީމް ޒިޔާދު ވ. ހައުސިންގ ޑިވެލޮޕްމަންޓް ކޯޕަރޭޝަން ލިމިޓެޑް**[49] ގެ ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ ފަދައިން، މައްސަލަ ބަލާ ފަނޑިޔާރު ޤާނޫނީ ގޮތުން ގޯހެއް ހަދާފައިވާކަމަށް ހަމައެކަނި ބުނާ ބުނުމަކުން ނުވަތަ ރިޢާޔަތް ކުރަންޖެހޭ މިންވަރަށް ހެކިތަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށްފައި ނުވާކަމަށް ބުނާ ބުނުމަކުން، ނުވަތަ ދިމަންނަގެ ފަރާތުން ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށްފައި ނުވާކަމަށް ބުނާ ބުނުމަކުން އެ މައްސަލަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފުކުރަން ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު) (މިގެ ފަހުން "ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު") ގެ 43 ވަނަ މާއްދާ[50] އިން ހުއްދަކުރާ މިންގަނޑެއް ވާޞިލުވެވޭނެއެވެ.

78. މި ނުކުތާގައި ފަނޑިޔާރުންގެ ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާއާއެކު ބަލާލާއިރު، ޝަރުޢީ ދިރާސާތުގެ ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ބުރަސަވިން ސަރވިސް ވ. ބޮޑު ލެގޫން އިންވެސްޓްމަންޓްސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް އަދި މިނިސްޓްރީ އޮފް ޓްރެޜަރީ**[51] ގެ ޤަޟިއްޔާގައި މައްސަލައާ ގުޅިގެން ބަލައިގަންނާނެ ހުރި، ނުވަތަ ބަޔާއިގަނޑުން ހައްޤާއި ވަޒަންކުރައްވާ ގޮތް އުސޫލުތަކާ ޤާނޫނީ ބުރަދަނެއް ހުރި ސަބަބުތަކާއި މައްސަލަ ބިނާވާ ނިންމުމުގެ ކަމާގުޅޭކަން ބަޔާންކޮށްފައިވާ، 09 ޖެނުއަރީ 2022 ގައި ޝާއިޢުކުރި ފަނޑިޔާރުންގެ ޤަވާއިދުގައިވާ އިލްތިޒާމްގައިވާ ކަންކަމުގައި އުސޫލާ ބަޔާންކުރެވިފައިވާ މައްސަލަތަކާއި ކަނޑައަޅާފައި ރިޢާޔަތްކުރުމަށްޓަކައި ބާރުއަޅާފައިވެއެވެ. މި ނުކުތާގައި ޝަރުޢީ ދިރާސާތުގެ ބަޔާކަށް، އެއްބަސްވުން ނިމުމަކަށް ގެނައުމުން ފެނިގެނީ ބަޔާން ދަލީލުކުރުމުގެ ކަންތައްތަކުގައި، އަދި

---

[49] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-L/91 "މައްސަލަ ބަލައިގަތުމުގެ ނިންމުން ގޮތުގެ ރިޕޯޓް"

[50] (ހ) އިސްތިއުނާފުކުރަން ހުށަހަޅާ ހުކުމަކީ ނުވަތަ ނިންމުމުގައިވާ ޤާނޫނީ ނުކުތާގައި ބުރަވެރިވާ ކަމާބެހޭ ސަބަބުތަކެއް ހުރިނަމަ ހުރިން ނުވަތަ ޤާނޫނު ތަންފީޒުކުރުމުގައި ނުވަތަ ޤާނޫނު ތަފްސީރުކުރުމުގައި ކުށެއް ހިނގާފައިވާކަމަށް ބެލެވޭ ސަބަބުތަކެއް ހުރިނަމަ.

[51] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2018/SC-A/29 ޤަޟިއްޔާ

ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްގެ ފަރާތުން ދީފައިވާ އިރުޝާދަށް ފާޠިމަތު ގެޑްލީންގެ ފަރާތުން ހަމަމުކޮށް ބިޑަށް ހުށަހެޅިކަމުގައެވެ.

79. ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްގެ ފަރާތުން ހަވާލާދީ، 09 ޑިސެންބަރު 2022 ގެ މި އީމެއިލްއަކީ، 07 ސެޕްޓެންބަރު 2022 ގެ އެއްބަސްވުން 11 ނޮވެންބަރު 2022 ގައި ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްގެ ފަރާތުން ނިމުމަކަށް ގެނައުމުން އެކަމާގުޅޭ ހިތްހަމަނުޖެހުން ފާޅުކޮށް ފާޠިމަތު ގެޑްލީންގެ ފަރާތުން ފޮނުވާފައިވާ އީމެއިލްއެވެ.

80. މި އީމެއިލްއާ ހަވާލާދީ، ސިވިލް ކޯޓުން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްގެ ފަރާތުން އެއްބަސްވުން ނިމުމަކަށް ގެނައުމުން، އެކަމާގުޅޭ ފާޠިމަތު ގެޑްލީންގެ ފަރާތުން ހިތްހަމަނުޖެހުން ފާޅުކޮށް، އެކަން އީމެއިލްކޮށް، އެކަން ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްއާ ހިއްސާކުރިކަން އެނގެން އޮތުމުން، ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްގެ ނޯޓިސްގައި ސާފުކޮށް އޮތީ ބިޑަށް ކުރިމަތިލުމުގެ ނަތީޖާއަކީ އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރި ކުރުން ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްގެ ފަރާތުން ޤަބޫލުކުރުންކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމުގައެވެ.[52]

81. މި ނިންމުމުގެ 58 އަދި 59 ވަނަ ނުކުތާގައިވާ ފަދައިން، ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްގެ ފަރާތުން އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކޮށްފައިވަނީ ފާޠިމަތު ގެޑްލީންގެ ކުށެއް އޮވެގެންކަން އެ އީމެއިލުން އެނގޭކަންނެތެވެ. އެނގެންއޮތީ މިއީ ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްގެ ފަރާތުން unilaterally އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރި ކުރުމުންކަމާއި، މިކަމުގައި ފާޠިމަތު ގެޑްލީން ދެކޭ ގޮތެއް ނުވަތަ އެ ފަރާތުގެ ބަހެއް ބޭނުންވާކަން އެ އީމެއިލްގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމާއި، އެއްބަސްވުން ނިމުމަކަށް ގެންނަފައިވަނީ އެއްވެސް ސަބަބެއްނެތި، އަދި އެއްވެސް ސަނަދެއްނެތިކަމެވެ.

---

[52] ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023-CVC-1508 ޤަޟިއްޔާގެ "ޤަޟިއްޔާ ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓް"ގެ 14.6 ވަނަ ނުކުތާ

82. ފާތިމަތު ޝެޖްރީންގެ ފަރާތުން ބީލަން ކުރިމަތިލުމަކީ، އެއްބަސްވުން ޤަބޫލުކުރުމަށް ނިންމާ ޙާލަތަށް ގައިދުކުރުވިފައިވާ ފުރުސަތެއްކަން ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްއިން އެއްބަސްވުން ނިމުނަކަން ގެނެސް 11 ނޮވެންބަރު 2022 ގައި ފޮނުވާފައިވާ އީމެއިލްއިން ދޭހައެއްނުކުރެއެވެ. މި ނިންމުމުގެ 66 ވަނަ ނުކުތާގައިވާ ފަދައިން، އެ އީމެއިލްގައި އޮތީ، އާންމު ބީލަމެކެވެ. އެހެން ކުރިމަތިލުމުން އާންމުންނަށް ހުޅުވާލި ފުރުސަތެކެވެ. މި ބީލަމަކީ ހުރަހަކަށްވާކަމަށް ބަލާނެ އެއްވެސް ސަބަބެއްނެތެވެ. މިއަށް ފާތިމަތު ޝެޖްރީންގެ ފަރާތުން ކުރިމަތިލުމަކީ، އެއްވެސް ޙާލަތެއްގައި، ފާތިމަތު ޝެޖްރީންގެ ފަރާތުން އެއްބަސްވުން ޤަބޫލުކުރިކަމުގެ ރުހުންދީފައިވާ ކަމުގައި ބަލާނެ ސާބިތުކަމަކަށް ނުދެކެވެ.

83. އިސްވެ ބަޔާންވެދިޔަ ބަޔާންތަކާއި އެފަދައިން ހުރުމުން، ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްގެ ފަރާތުން މި ނުކުތާގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ކަންކަމުގެ މައްސަލަ ބެލުމުން، މި ނިންމުމުގެ ނަތީޖާ ބަދަލުކުރާނެފަދަ ކަމެއް ސާބިތުވެފައެއްނުވެއެވެ. އަދި ދަރު ޤަބޫލުކުރެވޭ ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްގެ ފަރާތުން ދައްކާފައިވާ ވަކާލާތުކުރުމުގެ މައްސަލަ މި މައްސަލައިގެ ބަޔާނާއި ވަޒީފާދީފައިވާ ސިޓީ ކޮޕީއެއް ގޮތުގެ ހަވާލާދީފައި ނަތީޖާ ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަމަށް ގާނޫނީ ތަރުތީބުން ނަތީޖާ އެބަހުރި ސަރުކާރު ޤާނޫނީ ވަކިކުރެވިފައިވާ ހަމަޖެހިފައިވާކަމެއް ނެތެވެ. އެހެންކަމުން، ސިވިލް ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ހުކުމަށް، ހަމަ ވަޒަންކުރުމުގެ އުޞޫލާއި، އަދި ފަތްވާތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފުވެފައިވާކަމަކަށް ނުދެކެމެވެ.

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޕްރިމިއަރ ޕްރޮޕަރޓީ ވެންޗަރ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް ވ. މުޙައްމަދު އިބްރާހީމްމަނިކު[53] ޤަޟިއްޔާއާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ އަލީ މުސްތަފާ މުޙައްމަދު ވ. އަމީން ބިލްޑްވެއަރ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް[54] ޤަޟިއްޔާ އަދި މުޙައްމަދު މޫސާ ވ. އިބްރާހީމް ސަރީފް[55] ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އެއްބަސްވުން ހަވާލުކުރުމުގެ އުސޫލާ ޚިލާފުވެފައިވޭތޯ؟

84. މި ނުކުތާގައި ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސްގެ ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޕްރިމިއަރ ޕްރޮޕަރޓީ ވެންޗަރ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް ވ. މުޙައްމަދު އިބްރާހީމްމަނިކު[56] ޤަޟިއްޔާއާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ އަލީ މުސްތަފާ މުޙައްމަދު ވ. އަމީން ބިލްޑްވެއަރ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް[57] ޤަޟިއްޔާ އަދި މުޙައްމަދު މޫސާ ވ. އިބްރާހީމް ސަރީފް[58] ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އެއްބަސްވުން ހަވާލުކުރުމުގެ އުސޫލާއި އެއްގޮތަށް މި އެއްބަސްވުމުގެ 2 ވަނަ މާއްދާއާއި 4 ވަނަ މާއްދާއާއި އެކުއެކީގައި ކިޔުމުން، އެއްބަސްވުމުގެ ދަރަނި ދައްކާފައިނުވާ ފައިސާއެއް ދެއްކުމަށް އަމުރުކުރުމަކީ އެއްބަސްވުމުގެ ނިޔަތާ ޚިލާފަށް ޢަމަލުކުރުން ކަމުގައި ދެކޭކަމުގައެވެ.

85. އެއްބަސްވުން މާނަކުރުމާ ގުޅިގެން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޕްރިމިއަރ ޕްރޮޕަރޓީ ވެންޗަރ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް ވ. މުޙައްމަދު އިބްރާހީމްމަނިކު[59] ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ، އެއްބަސްވުން މާނަކުރުމުގައި ގެންގުޅެންވާނީ އެއްބަސްވުން ވީއިރު ކަން ހިނގާދިޔަ ގޮތާއި ވަރަށްގެންވާ ކަންކަން އެނގިހުރި އާދައިގެ ސަބަބުވެރި އިންސާނަކު އެއްބަސްވުން ކިޔުމުން އޭގެން ދޭހަވާ މާނަ

---

[53] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/SC-A/53 ޤަޟިއްޔާ
[54] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/HC-A/384 ޤަޟިއްޔާ
[55] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2015/HC-A/164 ޤަޟިއްޔާ
[56] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/SC-A/53 ޤަޟިއްޔާ
[57] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/HC-A/384 ޤަޟިއްޔާ
[58] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2015/HC-A/164 ޤަޟިއްޔާ
[59] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/SC-A/53 ޤަޟިއްޔާ

ދެނެގަތުމުގެ ވިސްނަސްޖެހޭކަމަށާއި، އެއްބަސްވުމުގެ މާއްދާތަކަށް ކިޔައި މާނަކުރަންވާނީ އެކުއެކީގައި ކަމުގައެވެ.

86. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ **މުޙައްމަދު މޫސާ ވ. އިބްރާހީމް ޝަރީފް**[60] ޤަޟިއްޔާއާއި، މި ކޯޓުގެ **އަލީ މުސްތަފާ މުޙައްމަދު ވ. އަމީން ބިލްޑަރސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް**[61] ޤަޟިއްޔާގައިވެސް، ދެ ފަރާތުގެ ދެމެދު ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމުގައިވާ މާއްދާއަކާ ގުޅިގެން ދެ ފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ޚިލާފު އުފެދޭ ޙާލަތްތަކުގައި، އެ އެއްބަސްވުމެއްގެ މާއްދާ މާނަކުރުމުގެ ޤަވާޢިދަކީ، އެ މާއްދާއެއް އެއްބަސްވުމުގައި ހިމެނުމުގައި އެއްބަސްވުމުގެ ބައިވެރިންގެ މަޤްޞަދު ދެނެގަތުމަށް އެއްބަސްވުމުގައި ހިމެނިގެންވާ ޢިބާރާ މާއްދާތަކުގެ މަޢުނާއާއި، އެއްބަސްވުން އެކުލަވާލެވިފައިވާ ގޮތުގެ މަޢުނާއާއި، މުޢާމަލާތް ހިނގާފައިވާ ގޮތުގެ މަޢުނާއާއި، މުޅި އެއްބަސްވުމުގެ ވަރައިގެންވާ ކަނޑައެޅިގެން ބަލަންޖެހޭނޭކަމުގައެވެ.

87. އަޅުގަނޑުމެން އެއްބަސްވަމެވެ. ބަޔާންކޮށްދިން ޤަޟިއްޔާތަކުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ފަދައިން، އެއްބަސްވުމުގެ މާއްދާތަކަށް ކިޔައި މާނަކުރަންވާނީ އެކުއެކީގައެވެ. މިގޮތުން މި ޝަރީޢަތުގައި އެއްބަސްވުމުގައިވާ އެޑްވާންސް ފައިސާ ދިނުމާއި ގުޅޭގޮތުން އުފެދިފައިވާ ޝުބުހާތަކުން، އެއްބަސްވުމުގައި އެޑްވާންސް ފައިސާއާ ގުޅޭ އިންތިޒާމު މާއްދާތަކާއިވެސް ޝަރުޠުތަކާ އެއް ޙަރަކާތްތަކުން، އެކުއެކީގައި ގުޅުވާލައިގެންނެވެ.

88. އެޑްވާންސް ފައިސާއާ ގުޅޭ ބައިތައް ހިމެނީ އެއްބަސްވުމުގެ 2 ވަނަ މާއްދާއާއި، 4 ވަނަ މާއްދާގައެވެ.

89. އެއްބަސްވުމުގެ 2 ވަނަ މާއްދާގައިވަނީ އަންނަނިވި ގޮތަށެވެ.

> "The resort will pay in advance USD 25000 (USD Twenty-Five Thousand only) upon signing the contract and this is to ensure firm agreement for both parties. The resort will pay the balance soon after the performance."

---

[60] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2015/HC-A/164 ޤަޟިއްޔާ

[61] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/HC-A/384 ޤަޟިއްޔާ

90. އެއްބަސްވުމުގެ 4 ވަނަ މާއްދާގައިވަނީ އަންނަނިވި ގޮތައިންނެވެ.

> "In case of termination or breach of the contract by the Resort (St. Regis Maldives Vommuli Resort) whatever the cause, the advance USD 25000 will not be refundable."

91. ސިވިލް ކޯޓުން މައްސަލަ ނިންމުމުގައި އެއްބަސްވުން ނިމުމަކަށް ގެނައުމާ ހަމައަށް އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ފާތިމަތު ޝެހްލީނަށް ދައްކާފައި އޮންނަންޖެހޭ އަދި އަނބުރާ އަތުންގެވޭ USD 25000 (ފަންސަވީސްހާސް އެމެރިކާ ޑޮލަރު) އަކީ ސީދާ ގެއްލުމުގެ ބަދަލުގެ ގޮތުގައި ރިސެޕްޝަނިސްޓް ރިސޯޓުސްގެ ފާތިމަތު ޝެހްލީނާ ދެއްކުމަށްއާބަޔާނަކަށް ދެ ފަރާތް ދެކެމުދު ވެފައި އޮތް އެއްބަސްވުން ދަށުންނާއި، ސީދާ ގެއްލުމުގެ ބަދަލުގެ ގޮތުގައި USD 25000 (ފަންސަވީސްހާސް އެމެރިކާ ޑޮލަރު) ފާތިމަތު ޝެހްލީނާ ނަގައިދޭންޖެހޭކަމުގައި ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ.

92. މިގޮތަށް ނިންމުމުގައި، އެއްބަސްވުމުގެ 2 ވަނަ މާއްދާއާއި، 4 ވަނަ މާއްދާއަށްވެސް ރިޢާޔަތްކުރެވިފައެވެ.[62]

93. މި ނިންމުމުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، އެއްބަސްވުން ނިމުމަކަށް ގެނައީ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ފާތިމަތު ޝެހްލީނުގެ ޚިދުމަތް ޕްރޮވައިޑްކުރަންޖެހޭ 03 (ތިނެއް) އިވެންޓުގެ ތެރެއިން ފުރަތަމަ އިވެންޓުގެ ކުރިން ކަމަށްވާތީ، އެހެން އެއްބަސްވުމުގެ 4 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން އެއްބަސްވުން ނިމުމަކަށް ގެނައުމުން، ފާތިމަތު ޝެހްލީނަށް ލިބުން އެއްބަސްވުމުން ކަށަވަރުކޮށްދީފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ 2 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ދައްކާފައި އޮތް ޑިޕޮޒިޓް އަދި ރިފަންޑް ނުކުރެވޭ USD 25000 (ފަންސަވީސްހާސް އެމެރިކާ ޑޮލަރު) ކަމުގައެވެ.

94. މި ނިންމުމާއި އަޕީލްކުރި އެއްބަސްނުވެ. އެއީ، ޤާނޫނީ ރިސޯޓްގެ ފާތިމަތު އެއްބަސްވުމުގައި ސްޓޭޓްކުރާއިރު އެޑްވާންސް ޕޭމަންޓް ރިފަންޑްނުވާނެކަމާއި، ދި ފާތިމަތު އެއްބަސްވުމުގައި

---

[62] ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1508-CVC-2023 ޤަޟިއްޔާގެ "ޤަޟިއްޔާ ނިމުނުގޮތުގެ" ތަފްޞީލުގެ 22 ވަނަ ނުކުތާ

07 ސެޕްޓެންބަރު 2022 ގައި ސޮއިކުރުމުން، އެއްބަސްވުން ކަށަވަރުވެފައިވާކަމަށް ބަޔާންކޮށްދީފައެވެ. އަދި އެއްބަސްވުމުގެ މި ކަށަވަރުކަމުގެ ތެރެއިން، އާރގަސަން ދޭންޖެހޭ ފައިސާ ޕްރޮސެސްވާކަމުގެ ޔަޤީންކަންވެސް 06 ނޮވެންބަރު 2022 ގައި ރިސެޕްޝަނިސްޓުގެ ފަރާތުން ފޮނުވާފައިވާ އީމެއިލްވެސް ލިބިގެންފައިވެއެވެ.

95. އެއްބަސްވުމުގެ 4 ވަނަ މާއްދާއިން ދަރާމާތުގެކާރދު ކަމެއްވެއެވެ. ރިސެޕްޝަނިސްޓުގެ ފަރާތުން އެއްވެސް ސަބަބަކާހުރި ވިޔަސް، އެއްބަސްވުން ބާތިލުކުރާ ހާލަތުގައި، އޭގެމާނަ ގޮތުގައި ދައްކާ ފައިސާއަކީ އަނބުރާ ދޭންޖެހޭ ފައިސާއެއްނޫންކަމެވެ. މި ފައިސާއަކީ އެއްބަސްވުމުގައި ސާއިލުކުރުމާއެކު ދޭންޖެހޭ ފައިސާއެއް ކަމުގައިވާނަމަ (އެއްބަސްވުން ބާތިލުކުރާގައި ހަމައަށް) އެ ފައިސާއަކީ ފާތިމަތު ޤެޒިޔާއަށް ލިބިދޭފައިވާނަށް ފައިސާއެވެ. މިއީ އެއްބަސްވުން އެކުއެކީގައި ކިޔުމުން، އެއްބަސްވުމުގެ މަޤްސަދާއި، އެއްބަސްވުމުގެ ނިޔަތްކަން ސާފުވެ.

96. މިކަން އިތުރަށް ކަނަވަރުވެގެންދަނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ދައުލަތާ ވ. ފިލާ އެއަރ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް**[63] ގަޟިއްޔާއިންނެވެ. މި ގަޟިއްޔާގައިވަނީ، އަސާސީ އިލްތިޒާމުގެ ގޮތުގައި ކޮންޓްރެކްޓުގެ ދަރަނި ހިލާފުވި ފަރާތުން ދައްކަން އެއްބަސްވުމަކީ ފައިސާއެއް، ހިލާފުވާ ޢުޤޫބާ ގަބޫލުކުރި ފަރާތުން ކޮންޓްރެކްޓް ނިމުމަކަން ގެންނަ އިރު، އެ ފައިސާއަކީ ހިލާފުވި ފަރާތުން އާމަނަތް ދައްކަންޖެހި ނުދައްކައި ހުރި ފައިސާއްނަމަ، އެ ފައިސާއަކީ ހިލާފުވި ފަރާތުން ދައްކަންޖެހޭނެ ފައިސާ ކަމުގައެވެ. އަދި އެ ފައިސާ ދައްކަން ޖެހޭނީ ގެއްލުމުގެ ބަދަލެއްގެ ގޮތުގައެއް ނޫންކަމުގައި، އެ ފަރާތުން ކޮންޓްރެކްޓުގެ ދަރަނި އަދާކުރަން އެއްބަސްވުމަށް އިލްތިޒާމުގެ އަދާކުރާ ފައިސާ ނުލިބުނުކަމުގައެވެ.

---

[63] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/85 ގަޟިއްޔާ

97. ބަޔާންވެދިޔަ ޤަޟިއްޔާގައި މިކަމުގެ މިސާލެއް ދީފައިވެއެވެ. އެއީ ކޮންޓްރެކްޓުގެ ދަށުން ހިލާފުވި ފަރާތުން ދައްކަން ޖެހިފައި އޮތް ޑިޕޮސިޓް ފައިސާއާއި ނުދައްކައި އޮއްވާ، އެހެން ނިޔާވަހާ ދެކިގެން މަސްއޫލު ފަރާތުން ކޮންޓްރެކްޓު ނިމުމަކަށް ގެންނައިރު އެ ޑިޕޮސިޓް ފައިސާއަކީވެސް ކޮންޓްރެކްޓް ނިމުމަކަށް ގެނައި އިރު ދައްކަންޖެހި ނުދައްކައި އޮތް ފައިސާއަކަށްވާނީ އެ ޑިޕޮސިޓް މަސްއޫލު ފަރާތަށް ދޭންޖެހޭނެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް މި ފައިސާ ނުދެއްކުމުގެ ޤަސްދުގައި ކޮންޓްރެކްޓުގެ ދަށުން ކުރަންޖެހޭކަމެއް ނުކޮށް ކޮންޓްރެކްޓް ހިލާފުވެއްޖެނަމަ މިފަދަ ފައިސާއަކީ ގެއްލުމުގެ ބަދަލުގެ ގޮތުގައި ބަހައް ހާރަކާތުގައި ނަގައިދިނުމަށް ފައިސާއެއްކަމުގައެވެ.

98. މި މިސާލަކީ މި މައްސަލައިގައި ކުރިމަތިވެފައިވާ ހާލަތެވެ. ރެސްޕޮންޑެންޓާއި ފާޠިމަތު ޒެހިރާއާ ދެމެދު ވެފައިވާ އެއްބަސްވުން، ރެސްޕޮންޑެންޓުގެ ފަރާތުން ނިމުމަކަށް ގެނައި އިރު، އެހާތަނަށް އެއްބަސްވުމުގެ 2 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ފާޠިމަތު ދައްކާފައިވާ އެޑްވާންސް ފައިސާއެއްވެއެވެ. އަދި ރެސްޕޮންޑެންޓުގެ ފަރާތުން އެޑްވާންސް ބޭނުންކުރާ ހާލަތުގައި، މިއީ އަނބުރާ ދޭންޖެހޭ ފައިސާއެއްކަމުގައި އެއްބަސްވުމުގެ 4 ވަނަ މާއްދާގައިވެއެވެ.

99. އެހެންކަމުން، ސިވިލް ކޯޓުން މައްސަލަ ނިންމުމުގައި އެއްބަސްވުން މާނަކުރުމުގެ އުޞޫލާއި ހިލާފުވެފައިވާކަމުގައި ނުދެކެމެވެ.

މައްސަލަ ނިންމަން ފެންނަގޮތް

100. އިސްވެ ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ ކަންކަމަށް ބިނާކޮށް، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1508-CVC-2023 ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެދި ރެސްޕޮންޑެންޓުގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތަކުގެ މައްޗަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، އެ ޤަޟިއްޔާއިން ނިންމާފައިވާ ނިންމުން ބާޠިލުކުރާނެ ސަބަބެއް ނެތްކަމަށް ކަނޑައަޅަން ފެނެއެވެ.

ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން މަޒީދުގެ ރައުޔު

101. ފަނޑިޔާރު ޙުޒައިފާ މުޙައްމަދުގެ ރައުޔަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދު ކުރަމެވެ.

ފަނޑިޔާރު ފާޠިމަތު ފަރްހީޒާގެ ރައުޔު

102. ފަނޑިޔާރު ޙުޒައިފާ މުޙައްމަދުގެ ރައުޔަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދު ކުރަމެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ އިޖުރާއަތު ބަޔާންކޮށްދިނުން[64]

103. މި ޤަޟިއްޔާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ޙުކުމްކުރުމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި މި ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ ޙައްޤު މައްސަލައިގެ ޚަޞްމުންނަށް ލިބިގެންވެއެވެ. އަދި އުޞޫލުގެ ގޮތުން[65] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓަށް މައްސަލަ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ހުށަހަޅަންވާނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ނިންމުން ނިންމާތާ 30 (ތިރީސް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައެވެ.[66] މި މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓު ހަވާލުކޮށްފައިނުވާނަމަ، އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ މުއްދަތު ގުނަން ފަށާނީ ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓު ހަވާލުކުރާ ތާރީޚުން ފެށިގެންނެވެ.[67] އެހެންނަމަވެސް، ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓުގެ ޚުލާޞާއަށް ބިނާކޮށް އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅިދާނެއެވެ.[68]

---

[64] ކޯޓުން މައްސަލައިގެ ޙުކުމްކުރުމަށްފަހު، އެ ޙުކުމް އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ ޙައްޤު ލިބިގެންވާފަރާތަށް، އިސްތިއުނާފުކުރެވޭނެ ކޯޓާއި، އިސްތިއުނާފުކުރަންޖެހޭ ވަގުތު ހުށަހަޅަން ސާފުކޮށްދޭންވާކަމާއި، އަދި މިކަން ޝަރީޢަތް ނިމުން ގޮތުގެ ޙުކުމުގައި ބަޔާންކޮށްދޭން ޖެހޭނެކަމުގައި މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 268 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައެވެ.

[65] މިކަމުގައި ދެވޭ އިސްތިސްނާ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައެވެ.

[66] މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)

[67] މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)

[68] މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)

ޙުކުމް

ދެންފަހެ، އިސްވެ ބަޔާންކުރެވިދިޔަ ސަބަބުތަކަށް އެފަދައިން ހުރުމުން، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1508-CVC-2023 ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެދި ރެސިޑެންސީ ރިސޯޓްސް މާލެ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތަކުގެ މައްޗަކުން ބިނާކޮށް، އެ ޤަޟިއްޔާގެ ހުކުމް ބާޠިލުކުރަންޖެހޭ ޝަރުޢީ ނުވަތަ ޤާނޫނީ ސަބަބެއް ނެތްކަމަށް ކަނޑައަޅައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި މި މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާޤުން ހުކުމްކޮށްފީމެވެ.

މިޤަޟިއްޔާ ބަލައި ހުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދު

ފަނޑިޔާރު ހުޒައިފާ މުހައްމަދު
(ރިޔާސަތު)

ފަނޑިޔާރު ފާޠިމަތު ފަރުޒާނާ